

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Budjettikatsaus 2022

Katsaus valtion talousarvioesitykseen, syyskuu 2021

Talouspolitiikka

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2021:55

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:55

Budjettikatsaus 2022

Katsaus valtion talousarvioesitykseen,
syyskuu 2021

Valtiovarainministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtiovarainministeriö

© 2021 tekijät ja valtiovarainministeriö

ISBN pdf: 978-952-367-697-8

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Budjettikatsaus 2022

Katsaus valtion talousarvioesitykseen, syyskuu 2021

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:55		Teema	Talouspolitiikka
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä	Valtiovarainministeriö, budjettiosasto		
Kieli	suomi	Sivumäärä	46

Tiivistelmä

Tässä julkaisussa tarkastellaan vuoden 2022 talousarvioesitystä, joka annetaan eduskunnalle syyskuussa. Tarkoituksena on tarjota tiivis kuvaus valtion budjetin keskeisistä teemoista vuonna 2022. Talousarvioesitys pohjautuu valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattomaan talousennusteeseen, joka esitellään Taloudellisessa katsauksessa.

Talouden toipuminen koronaviruspandemiasta on ollut ennakoitua nopeampaa vuonna 2021. Talouden elpyminen jatkuu syksyllä etenkin niillä toimialoilla, joita rajoitukset vielä tällä hetkellä koskevat. Sen seurauksena talouskasvu pysyy edelleen vahvana loppuvuonna 2021 ja vuoden 2022 alkupuolella. Työllisyyden kasvu on vuoden ensimmäisellä puoliskolla nopeutunut merkittävästi.

Koronaviruspandemia kasvatti julkisen talouden alijäämän suureksi vuonna 2020. Julkista taloutta heikensivät talouden taantuma sekä monet pandemian vuoksi toteutetut tukitoimet. Taantumien jälkeinen ripeä talouskasvu kohentaa julkista taloutta vuonna 2021, mutta julkisen talouden alijäämä pysyy suurena. Talouskasvu ja koronavirustilanteen vuoksi päätettyjen tukitoimien voimakas vähentyminen vahvistavat julkista taloutta vielä vuonna 2022. Julkinen talous jää kuitenkin ripeän suhdannepyrähdyksen jälkeen yhä alijäämäiseksi.

Vuoden 2022 talousarvioesityksen määrärahat ovat 64,8 mrd. euroa. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoidaan noin 6,9 mrd. euroa ja valtionvelan odotetaan nousevan noin 146 mrd. euroon. Menotaso laskee vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 0,5 mrd. eurolla erityisesti koronavirustilanteeseen liittyvien menojen laskun myötä. Vastaavasti menotaso nostavat laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen muutuskustannukset, maksut Euroopan unionille sekä hyvinvointialueiden rahoituksen ajoitusmuutos.

Kuviot 3 ja 7 (sivut 12 ja 24) on päivitetty 12.10.2021.

Asiasanat talouspolitiikka, valtion talousarvioesitys, budjetointi, budjetti, valtiontalous

ISBN PDF 978-952-367-697-8 **ISSN PDF** 1797-9714

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-697-8>

Budgetöversikt 2022

Översikt över budgetpropositionen, september 2021

Finansministeriets publikationer 2021:55		Tema	Finanspolitiken
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Finansministeriet, budgetavdelningen		
Språk	finska	Sidantal	46

Referat

I denna publikation granskas budgetpropositionen för 2022, som lämnas till riksdagen i september. Avsikten är att ge en kort beskrivning av centrala teman i statsbudgeten 2022. Budgetpropositionen baserar sig på en oberoende ekonomisk prognos från finansministeriets ekonomiska avdelning, och den presenteras i den Ekonomiska översikten.

Ekonomi har återhämtat sig från coronaviruspandemin snabbare än förväntat 2021. Den ekonomiska återhämtningen fortsätter på hösten i synnerhet inom de branscher som ännu för närvarande omfattas av begränsningar. Till följd av det kommer den ekonomiska tillväxten att vara fortsatt stark i slutet av 2021 och början av 2022. Sysselsättningen har ökat betydligt snabbare under årets första hälft.

Coronaviruspandemin bidrog till ett stort underskott i den offentliga ekonomin 2020. De offentliga finanserna försvagades av den ekonomiska recessionen och av de många stödåtgärder som vidtog på grund av pandemin. Den snabba ekonomiska tillväxten efter recessionen förbättrar de offentliga finanserna 2021, men underskottet i de offentliga finanserna förblir stort. Den ekonomiska tillväxten och den kraftiga nedgången i stödåtgärder som slagits fast till följd av coronavirussituationen stärker den offentliga ekonomin ännu 2022. Efter den snabba konjunkturuppgången uppvisar de offentliga finanserna dock fortfarande ett underskott.

Anslagen i budgetpropositionen för 2022 är 64,8 miljarder euro. Statens budgetekonomi beräknas uppvisa ett underskott på cirka 6,9 miljarder euro och statsskulden beräknas stiga till cirka 146 miljarder euro. Utgiftsnivån sjunker med 0,5 miljarder euro jämfört med den ordinarie budgeten för 2021 särskilt i och med att utgifterna som hänför sig till coronavirussituationen minskar. På motsvarande sätt höjs utgiftsnivån av lagstadgade och avtalsbaserade indexförhöjningar, ändringskostnaderna för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet, avgifter till Europeiska unionen och den ändrade tidsmässiga fördelningen av finansieringen för välfärdsområdena.

Figurer 3 och 7 (sidorna 12 och 24) har uppdaterats 12.10.2021.

Nyckelord finanspolitiken, ekonomisk politik, budgetpropositionen, budgetering, statsfinanser

ISBN PDF 978-952-367-697-8

ISSN PDF

1797-9714

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-697-8>

Budget review 2022

Review on central government budget proposal, September 2021

Publications of the Ministry of Finance 2021:55	Subject	Economic Policy
Publisher	Ministry of Finance	
Group author	Ministry of Finance, Budget Department	
Language	Pages	46

Abstract

This publication examines the budget proposal for 2022, which will be submitted to Parliament in September. The aim is to provide a concise description of the central themes of the 2022 Budget. The budget proposal is based on an independent economic forecast produced by the Economics Department at the Ministry of Finance, which is presented in the Economic Survey.

Economic recovery from the coronavirus pandemic has been faster than expected in 2021. The economic recovery will continue in the autumn, especially in the sectors that are still subject to restrictions. As a result, economic growth will remain strong during the second half of 2021 and early 2022. Growth in employment has significantly accelerated in the first half of the year.

The coronavirus pandemic increased the general government deficit to a high level in 2020. General government finances were weakened by an economic downturn and the support measures prompted by the pandemic. The rapid economic growth after the downturn will improve public finances in 2021, but the general government deficit will remain high. Economic growth and a sharp reduction in the support measures prompted by the COVID-19 situation will also strengthen general government finances in 2022. However, general government finances will still remain in deficit after a short period of economic upturn.

The appropriations in the budget proposal for 2022 amount to EUR 64.8 billion. The central government on-budget deficit is predicted to amount to approximately EUR 6.9 billion and central government debt is expected to rise to approximately EUR 146 billion. Compared to the actual 2021 budget, the expenditure will decrease by EUR 0.5 billion, particularly as a result of a decline in expenditure related to the coronavirus outbreak. Meanwhile, the expenditure will be increased by statutory and contractual index increases, the transition costs resulting from the reform of healthcare and social welfare and rescue services, payments to the European Union and a change in the timing of the funding for the wellbeing services counties.

Diagrams 3 and 7 (pages 12 and 24) were updated on 12 October 2021.

Keywords economic policy, central government budget proposal, budget, budgeting, central government finances

---

ISBN PDF	978-952-367-697-8	ISSN PDF	1797-9714
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

---

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-697-8>

Sisältö

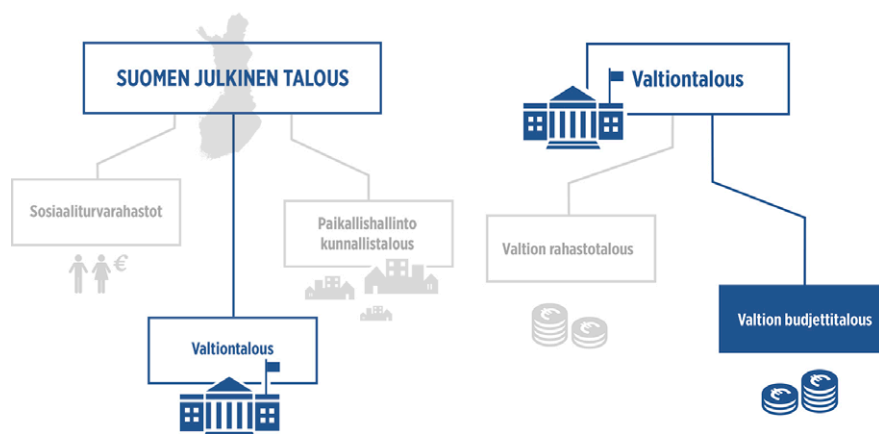
1	Johdanto	7
2	Talouden näkymät	9
	2.1 Reaalitalous	9
	2.2 Julkinen talous.....	10
3	Hallituksen talouspoliittinen linja	13
4	Valtion talousarvioesitys 2022	19
	4.1 Tulot, menot, alijäämä ja velka	19
	4.2 Poimintoja talousarvioesityksen 2022 vero- ja määrärahapäätöksistä	25
	4.3 Kuntatalous	36
	4.4 Yhteenveto Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmasta vuoden 2022 talousarvioesityksessä	38
5	Lapsibudjetoinnin pilotointi	42
6	Yhteenveto	45

1 Johdanto

Suomen julkinen talous koostuu valtiosta, paikallishallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista. Valtiontalous sisältää valtion talousarviotalouden eli budjettitalouden ja valtion rahastotalouden. Valtion budjettitalouden sijoittumista valtiontalouteen ja Suomen julkiseen talouteen on havainnollistettu kuviossa 1. Tässä julkaisussa keskitytään pääosin valtion budjettitalouteen. Tarkastelun kohteena on hallituksen vuoden 2022 talousarvioesitys, joka annetaan eduskunnalle syyskuussa. Tarkoituksena on tarjota tiivis kuvaus valtion budjetin keskeisistä teemoista kuvien ja taulukoiden avulla, sekä johdattaa lukija tutkimaan teemoja tarkemmin Internet-linkkien kautta. Talousarvioesitys pohjautuu valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattomaan talousennusteeseen, joka esitellään Taloudellisessa katsauksessa.

Kuvio 1. Valtiontalous osana julkista taloutta ja valtion budjettitalous osana valtiontaloutta.

Lähde: tutkibudjettia.fi

Ylin päätävältä valtion varojen käytöstä on Suomessa eduskunnalla, joka käyttää valtaa lähinnä kahdella tavalla: säätämällä lakeja ja hyväksymällä talousarvioita. Valtaosa talousarvion sisällöstä on lailla sidottua ja ennen talousarviosta päättämistä muutetaan usein lakeja. Eduskunta hyväksyy budjetin seuraavalle talousarviovuodelle ennen edellisen talousarviovuoden loppua.

Valtion talousarvio eli budjetti on valtion taloutta ja varainhoitoa koskeva suunnitelma, jonka laadinnan pohjana on kevään julkisen talouden suunnitelma sekä pääministeri Marinin hallitusohjelma. Käytännössä valtion talousarviossa arvioidaan valtion seuraavan vuoden tulojen ja menojen suuruutta ja kohdentumista. Hallitus neuvottelee talousarvioesityksestä budjettiriihessä.

Hallitusohjelmassa määritellään hallituksen talouspoliittiset päälinjat, joiden mukaisesti budjetti laaditaan. Lisäksi hallitus päättää vaalikauden alussa vaalikauden kehyksestä eli valtion menokatosta, sekä kehysmenettelyn säännöistä. Samalla kehys määrittelee linjan koko nelivuotisen vaalikauden menoille. Hallitus tarkistaa vuosittain huhtikuussa julkisen talouden suunnitelmassa kehyksen hallinnonaloittaiset määrärahat sekä päivittää kehyksen vastaamaan kustannustason, hintojen ja kehysmenojen rakenteen muutoksia. Lisätietoa osoitteessa <http://vm.fi/valtion-talouden-kehukset>.

Vuoden 2022 talousarvioesityksen loppusumma on 64,8 mrd. euroa. Pääosa määrärahoista käytetään sosiaaliturvaan. Tulot kerätään pääasiassa liikevaihtoon perustuvista veroista, kuten arvonlisäverosta ja tuloveroista, kuten ansio- ja pääomatuloverosta. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoidaan 6,9 mrd. euroa ja valtionvelan odotetaan nousevan noin 146 mrd. euroon.

Seuraavassa luvussa luodaan katsaus talouden näkymiin realitalouden ja julkisen talouden osalta. Luvussa 3 käsitellään hallituksen talouspoliittisia tavoitteita ja niiden toteutumista. Luku 4 käsittelee valtion talousarvioesityksen tulo- ja menoarvioita, alijäämää ja velkaa. Myös kuntataloutta käsitellään valtion budjettitalouden näkökulmasta. Luku 5 käsittelee lapsibudjetoinnin pilotointia vuoden 2022 talousarvioesityksessä ja luvussa 6 tehdään yhteenveto.

2 Talouden näkymät

2.1 Reaalitalous

Talouden toipuminen koronaviruspandemiasta on ollut ennakoitua nopeampaa vuonna 2021. Talouden elpyminen jatkuu syksyllä etenkin niillä toimialoilla, joita rajoitukset vielä tällä hetkellä koskevat. Sen seurauksena talouskasvu pysyy edelleen vahvana loppuvuonna 2021 ja vuoden 2022 alkupuolella.

Valtiovarainministeriö ennustaa bruttokansantuotteen (BKT) kasvavan 2,9 % vuonna 2022. Koko vienti saavuttaa kriisiä edeltävän tason alkuvuonna 2022. Palveluiden ulkomaankauppaan on odotettavissa kiihtyvää kasvua, kun rajoituksia puretaan ja epävarmuus vähenee. Yksityisten investointien suhde BKT:hen nousee lähes 20 prosenttiin. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) saatava rahoitus vauhdittaa muun muassa tutkimus- ja kehitysinvestointeja. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu kotitalouksien säästöjen purkauksessa kulutukseen.

Työllisyyden kasvu on vuoden ensimmäisellä puoliskolla nopeutunut merkittävästi. Talouskasvu pitää yllä työvoiman kysyntää, jota riittää täyttämään lyhyellä aikavälillä korkealla oleva työttömyys ja hallituksen toimet työn tarjonnan lisäämiseksi. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää varsinkin palvelutoimialoilla.

Taulukko 1. Kansantalouden kehitys vuosina 2019–2022

Ennuste, syyskuu 2021	2019*	2020*	2021**	2022**
BKT:n arvo, mrd. euroa	240,1	236,2	248,9	260,9
BKT, määrän muutos, %	1,3	-2,9	3,3	2,9
Työttömyysaste, %	6,7	7,7	7,8	6,8
Työllisyysaste, %	71,6	70,7	72,4	73,6
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	1,0	0,3	1,8	1,6
Pitkä korko, 10 v, %	0,1	-0,2	-0,1	-0,1

* Ennakkotieto

** Ennuste

2.2 Julkinen talous

Koronaviruspandemia kasvatti julkisen talouden alijäämän suureksi vuonna 2020. Julkista taloutta heikensivät talouden taantuma sekä monet pandemian vuoksi toteutetut tukitoimet. Taantumun jälkeinen ripeä talouskasvu kohentaa julkista taloutta vuonna 2021, mutta julkisen talouden alijäämä pysyy suurena. Talouskasvu ja koronavirustilanteen vuoksi päätettyjen tukitoimien voimakas vähentyminen vahvistavat julkista taloutta vielä vuonna 2022. Julkinen talous jää kuitenkin ripeän suhdannepyrähdyksen jälkeen yhä alijäämäiseksi. Siten julkisessa taloudessa vallitsee edelleen rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen nousi vuonna 2020 10 prosenttiyksikköä korkeammalle tasolle kuin ennen kriisiä, jolloin se oli 59,5 %. Velkasuhteen kasvu hidastuu vuonna 2022, mutta kiihtyy sen jälkeen uudelleen nousten reiluun 73 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä. Julkinen velkasuhde on jäämässä huomattavasti korkeammalle tasolle kuin viime vuosikymmenen lopulla.

Valtionhallinto on kantanut suurimman osan koronavirustilanteen vuoksi päätettyjen tukitoimien kustannuksista. Valtionhallinto onkin julkisen talouden alasektoreista alijäämäisin. Valtion toteuttama aktiivinen finanssipolitiikka elvytti taloutta vuonna 2020 ja ylläpitää taloudellista aktiviteettia myös vuonna 2021. Valtionhallinnon alijäämä pienenee entisestään vuonna 2022 vahvan talouskasvun sekä päättyvien tukitoimien siivittämänä.

Paikallishallinnon rahoitusasema kääntyi hieman ylijäämäiseksi vuonna 2020. Tämä johtui pitkälti valtion mittavista tukitoimista. Vuosina 2021 ja 2022 paikallishallinnon rahoitusasema on jälleen alijäämäinen. Vuonna 2023 Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirretään kunnilta hyvinvointialueille. Tämä helpottaa kuntien rakenteellisia, väestön ikääntymisestä johtuvia, menopaineita.

Työeläkelaitosten ylijäämä supistui vuonna 2020 merkittävästi väliaikaisen työeläkemaksun alennuksen sekä pienentyneiden maksu- ja omaisuustulojen vuoksi. Työeläkelaitosten rahoitusasema palautuu väliaikaisen maksualennuksen päättymisen myötä sekä työllisyyden kohenemisesta seuranneen vahvan maksutulokehityksen johdosta. Ylijäämä jää tulevana vuosina kuitenkin maltilliseksi, koska eläkemenojen kasvu jatkuu ja hyvin alhainen korkotaso hidastaa työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua.

Muut sosiaaliturvarahastot kääntyivät alijäämäiseksi vuonna 2020. Rahoitusasemaa heikensivät runsaat lomautukset, työttömyyden lisääntyminen ja työttömyysturvaan tehdyt väliaikaiset laajennukset. Muiden sosiaaliturvarahastojen tilannetta helpottaa vuosina

2021–2022 työttömyysvakuutusmaksun korottaminen. Työttömyys myös alenee vuodesta 2022 alkaen, mikä vahvistaa muita sosiaaliturvarahastoja.

Julkisen talouden merkittävimmät riskit linkittyvät edelleen yleiseen talouskehitykseen. Koronaviruspandemian mahdolliset uudet virusmuunnokset voivat hidastaa talouden toipumista ja heikentää julkista taloutta hidastuneen talouskasvun ja pandemiaan liittyvien menojen mahdollisen uuden kasvun myötä.

Julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Takausvastuiden keskittyminen tietyille toimialoille ja yrityksille lisää takausvastuisiin liittyviä riskejä. Takausvaluuksia on myös kasvatettu vuonna 2020 osana yrityksille kohdistettuja tukitoimia, vaikka toistaiseksi tämä ei ole kiihdyttänyt takausten kasvua. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja nopeuttaisi velkasuhteen kasvua.

Taulukko 2. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta

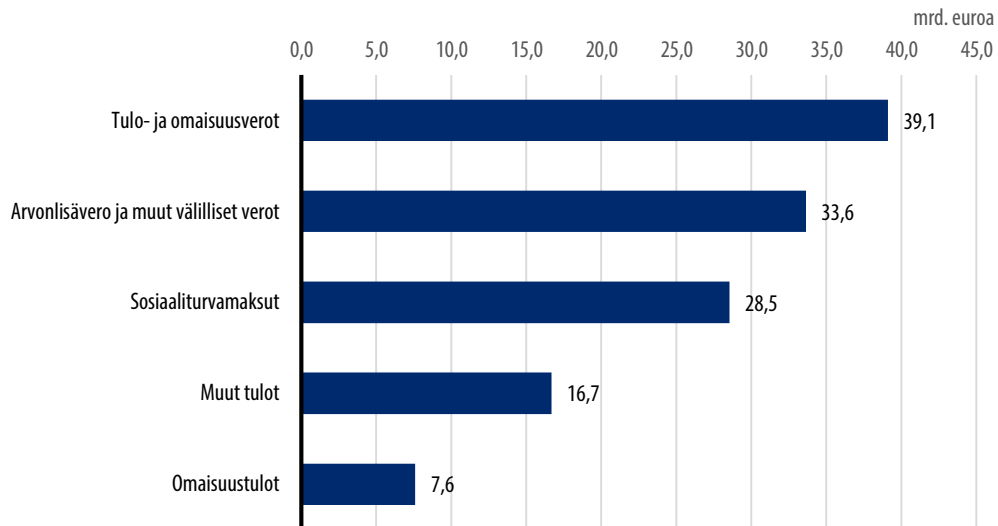
Ennuste syyskuu 2021, % BKT:sta	2019	2020*	2021**	2022**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,2	42,1	43,2	42,1
Julkisyhteisöjen menot	53,2	57,3	56,8	54,3
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-0,9	-5,4	-3,9	-2,4
• Valtionhallinto	-1,1	-5,5	-4,2	-2,8
• Paikallishallinto	-1,2	0,0	-0,4	-0,7
• Työeläkelaitokset	1,1	0,2	0,8	0,9
• Muut sosiaaliturvarahastot	0,3	-0,1	-0,1	0,1
Julkisyhteisöjen bruttovelka	59,5	69,5	71,2	71,3
Valtionvelka ¹⁾	44,3	52,9	55,1	55,3

* ennakkotieto

** ennuste

1) VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivitettyjen tuloennusteiden vuoksi

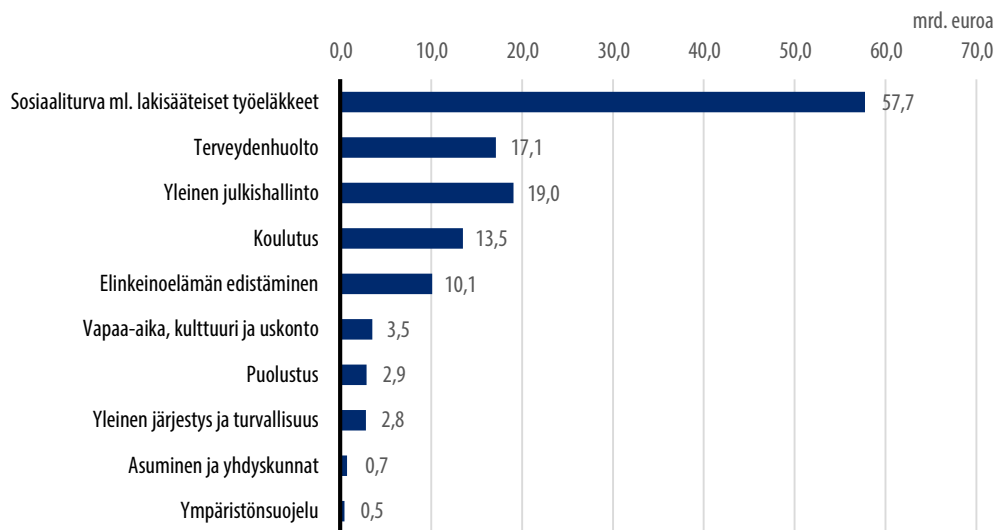
Talouden suhdanteiden lisäksi julkisen talouden rakenteet heijastuvat julkisyhteisöjen tulojen kertymään ja menojen kohdentumiseen. Kuviosta 2 nähdään, että julkisyhteisöjen tuloista suurin osa kerättiin tulo- ja omaisuusveroina sekä välillisinä veroina vuonna 2019.

Kuvio 2. Julkisyhteisöjen tulot vuonna 2019, mrd. euroa. Lähde: Tilastokeskus

Julkisyhteisöjen menoista suurin osa muodostuu sosiaaliturvaetuuksien menoista, mikä näkyy kuviosta 3. Näitä menoja ovat muun muassa eläkkeet, työttömyysetuudet ja perheetuudet sekä sairausajan, asumisen ja sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevät tuet.

Kuvio 3. Julkisyhteisöjen menot käyttökohteen mukaisesti (COFOG) vuonna 2019, mrd. euroa.

Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

3 Hallituksen talouspoliittinen linja

Pääministeri Marinin hallitus toteuttaa aktiivista ja vastuullista finanssipolitiikkaa, joka mitoitetaan suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla. Finanssipolitiikka oli taantumassa voimakkaasti elvyttävää. Hallitus päätti laajoista toimista, joilla turvattiin työpaikkoja ja ihmisten toimeentuloa sekä helpotettiin yritysten taloustilannetta koronavirustilanteesta aiheutuviissa vaikeuksissa.

Hallitusohjelman mukaiset toimet (pysyvät lisäpanostukset ja niin sanotut tulevaisuusinvestoinnit), kehyksen niin sanotun poikkeusolojen mekanismin käyttöönotto vuosille 2021–2022, hallituksen puoliväliriihessä päättämä valtion menokehysten tason korotus sekä Suomen kestävä kasvun ohjelman toimeenpano ylläpitävät taloudellista aktiiviteettia myös vaalikauden jälkipuoliskolla.

Finanssipolitiikan linja rakentuu siten, että valtiontalouden menoura alenee asteittain vaalikauden loppua kohden poikkeuksellisen korkealta vuosien 2020–2021 tasolta jatkaen laskua edelleen vaalikauden päättymisen jälkeenkin. Osana kevään 2021 ratkaisuja hallitus päätti korottaa vuosien 2022–2023 kehystasoa sekä vuoden 2021 varausta kertaluonteisiin ja finanssipoliittisesti pakollisiin koronavirustilanteesta aiheutuviin menotarpeisiin. Toisaalta kehysmenoja päätettiin kohdentaa uudelleen pysyvästi 370 milj. eurolla vuodesta 2023 alkaen.

Finanssipolitiikan tavoitteet ja säännöt

Hallituksen tavoitteena on taittaa julkisen talouden velkasuhteen kasvu 2020-luvun puolivälissä.

EU-lainsäädäntö asettaa julkisen talouden alijäämälle 3 prosentin ja velalle 60 prosentin viitearvot suhteessa bruttokansantuotteeseen. Lisäksi EU- ja kotimaisen lainsäädännön mukaisesti julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetaan keskipitkän aikavälin tavoite.

Valtioneuvosto asetti syksyllä 2019 keskipitkän aikavälin tavoitteen -0,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle. Tämä on se minimitaso, johon Suomi on finanssipoliittisessa sopimuksessa sitoutunut. Julkisen talouden suunnitelmassa on myös asetettu monivuotiset tavoitteet koko julkisen talouden rahoitusasemalle, menoille ja julkisen talouden velalle siten, että ne ovat sopuinnassa keskipitkän

aikavälin tavoitteen saavuttamisen ja hallitusohjelmassa asetetun julkisen talouden tasapainotavoitteen kanssa.

Euroopan komissio julkaisi 20.3.2020 tiedonannon, jossa otettiin käyttöön vakaus- ja kasvusopimuksen yleinen poikkeuslauseke perustuen koronavirustilanteen aiheuttamaan vakavaan taloudelliseen taantumaan koko EU-alueella ja tarpeeseen vastata siihen riittävän suurella julkisella panoksella. Jäsenvaltiot tukivat yhteislausunnossaan 23.3.2020 lausekkeen käyttöönottoa. Yleisen poikkeuslausekkeen perusteella jäsenvaltioiden voidaan sallia tilapäisesti poiketa julkistalouden keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tähtäävältä sopeuttamisuralta edellyttäen, että tämä ei vaaranna julkistalouden keskipitkän aikavälin kestävyyttä.

Komissio julkaisi 3.3.2021 tiedonannon ”Vuosi covid-19-pandemian alkamisesta – finanssi-poliittiset toimet”, jossa komissio kertoi, missä olosuhteissa se voisi ehdottaa yleisen poikkeuslausekkeen voimassaolon päättämistä. Komission mukaan keskeinen määrällinen kriteeri poikkeuslausekkeen jatkoa arvioitaessa on talouden toimeliaisuuden taso EU:ssa tai euroalueella verrattuna kriisiä edeltäneeseen tasoon. Komission kevätennusteen perusteella kriisiä edeltänyt talouden toimeliaisuuden taso saavutetaan vuoden 2021 neljänellä vuosineljänneksellä koko EU:ssa ja vuoden 2022 ensimmäisellä vuosineljänneksellä euroalueella. Tämän ennusteen perusteella edellytykset poikkeuslausekkeen voimassaololle vuonna 2022 ja voimassaolon päättymiselle vuonna 2023 täyttyvät. Maakohtaiset tilanteet huomioidaan poikkeuslausekkeen voimassaolon päättyttyä.

Valtiontalouden menokehys

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn, joka rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Menosäännöllä varmistetaan valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka. Hallitusohjelman mukaisia ja muita toimenpiteitä toteutetaan siinä määrin, kuin se on kehyksen puitteissa mahdollista.

Hallitus totesi keväällä 2021 osana puoliväliriihen ratkaisuja, että Suomen talouden ja finanssipoliittisten tarpeiden kokonaiskuva poikkeaa muun muassa koronavirustilanteen myötä merkittävästi siitä, mikä tilanne oli syksyllä 2019 vaalikauden kehystä asetettaessa. Vaalikauden kehyksen osalta hallitus oli tilanteessa, jossa kehyksen liikkumatila ei mahdollista ennakoimattomien menomuutosten huomioon ottamista sekä kaikkien hallituksen tarpeelliseksi katsomien uudistusten toteuttamista. Näin ollen osana puoliväliriihen ratkaisuja hallitus päätti korottaa vaalikauden kehystä vuosille 2022 ja 2023. Kehystä korotettiin 900 milj. euroa vuodelle 2022 ja 500 milj. euroa vuodelle 2023. Lisäksi vuoden 2021 kolmannen lisätalousarvion yhteydessä vuoden 2021 varausta koronavirustilanteesta aiheutuviin kertaluonteisiin menoihin korotettiin 1,35 mrd. eurolla 1,85 mrd. euroon.

Hallitusohjelman mukaiseen kehysääntöön sisältyvä poikkeusolojen mekanismi on myös otettu käyttöön vuosille 2021 ja 2022 mahdollistaen 500 milj. euroa per vuosi kertaluonteisiin menoihin. Hallituksen linjauksen mukaisesti koronaan liittyvät välittömät niin sanotut terveysturvallisuuden kustannukset (kuten testauksen sekä rokottamisen menot) katetaan kehysten ulkopuolisina menoina vuosina 2021–2023

Finanssipolitiikan toimenpiteet ja julkisen talouden kestävyystiekartta

Kestävyystiekartassa keskeisiksi julkisen talouden kestävyyttä vahvistaviksi toimenpidekokonaisuuksiksi on määritelty:

- työllisyyden lisääminen ja työttömyyden vähentäminen
- talouskasvun edellytysten vahvistaminen
- julkisen hallinnon tuottavuuden kasvattaminen ja kustannusvaikuttavuutta tukevat toimet
- sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus.

Hallitus seuraa talouden kestävyystiekartan mukaisten toimien etenemistä ja valmistelea toimenpidekokonaisuuksia koskevia päätöksiä kevään 2022 kehysriiheen. Valmistelun etenemistä seurataan hallitusryhmien puheenjohtajien johdolla vuoden 2021 aikana sekä alkuvuonna 2022.

Jos valmisteltavat rakenteelliset uudistukset ja kasvua vauhdittavat uudistukset eivät riitä vahvistamaan julkista taloutta tavoitellusti, hallitus on sitoutunut toteuttamaan uusia toimenpiteitä tai turvautumaan myös julkisiin tuloihin ja menoihin nopeasti vaikuttaviin toimiin.

Hallitus päätti jo ennen kevään 2021 puoliväliriihtä rakenteellisista työllisyyttä vahvistavista toimista, jotka valtiovarainministeriön arvion mukaan kasvattavat työllisten määrää noin 31 000–33 000 henkilöllä vuoteen 2029 mennessä. Merkittävimpiä yksittäisiä toimenpiteitä ovat oppivelvollisuuden laajennus, työttömyysturvan lisäpäivistä luopuminen sekä pohjoismainen työvoimamalli, varhaiskasvatusmaksujen alennus, työllisyyden kuntakokeilut, palkkatuen uudistus ja osatyökykyisten työllisyyttä vahvistavat toimet. Vuoden 2029 tasossa arvioituna työllisyystoimet vahvistaisivat julkista taloutta valtiovarainministeriön arvion mukaan noin 300 milj. eurolla, kun huomioidaan myös työllisyystoimista aiheutuneet kustannukset.

Kevään 2021 puoliväliriihessä hallitus päätti lisäksi toimenpiteistä, joilla tavoitellaan 40 000–44 500 lisätyöllistä. Merkittävimpiä toimenpiteitä ovat muun muassa työ- ja elinkeinopalvelujen siirto kuntiin sekä siirron yhteydessä luotava rahoitusmalli, joka kannustaa kuntia kehittämään toimintaansa työllisyyttä edistäväksi, työkykyohjelman laajennus

ja palkkatukiudistus sekä jatkuvan oppimisen uudistus. Valtiovarainministeriön alustavan ennakoarvion mukaan toimet vahvistavat julkista taloutta noin 150 milj. euroa.

Hallitus on sitoutunut tekemään hallituskauden loppuun mennessä lisäksi päätökset työllisyystoimista, jotka vahvistavat julkista taloutta 110 milj. eurolla. Edellä mainitusta kokonaisuudesta päätetään 15.2.2022 mennessä.

Lisäksi syksyn 2021 budjettiriihessä hallitus linjasi nopeavaikutteisista toimista osaavan työvoiman saatavuuden ja kohtaannon parantamiseksi. Muun muassa työperäistä maahanmuuttoa sujuvoitetaan ja sotilasavustukseen ehdotetaan lisättäväksi suojaosa. Lisäksi selvitetään muun muassa eräitä kokonaisuuksia, kuten opintotuen tulorajan määräraikaista korottamista vuodelle 2022.

Taloukskasvun edellytyksiä vahvistetaan talous-, finanssi-, elinkeino- ja kasvupoliittisilla pysyvillä ja väliaikaisilla toimilla (hallitusohjelman mukaiset pysyvät menolisäykset ja kertaluonteiset tulevaisuusinvestoinnit). Lisäksi koronavirustilanteen vaikutusten hillitsemiseksi on päätetty väliaikaisista toimista. Tällä tavoin hallitus on pyrkinyt estämään sitä, että koronapandemian aikana taloutta kohdannut isku heikentäisi talouden kasvupotentiaalia pitkäkestoisesti.

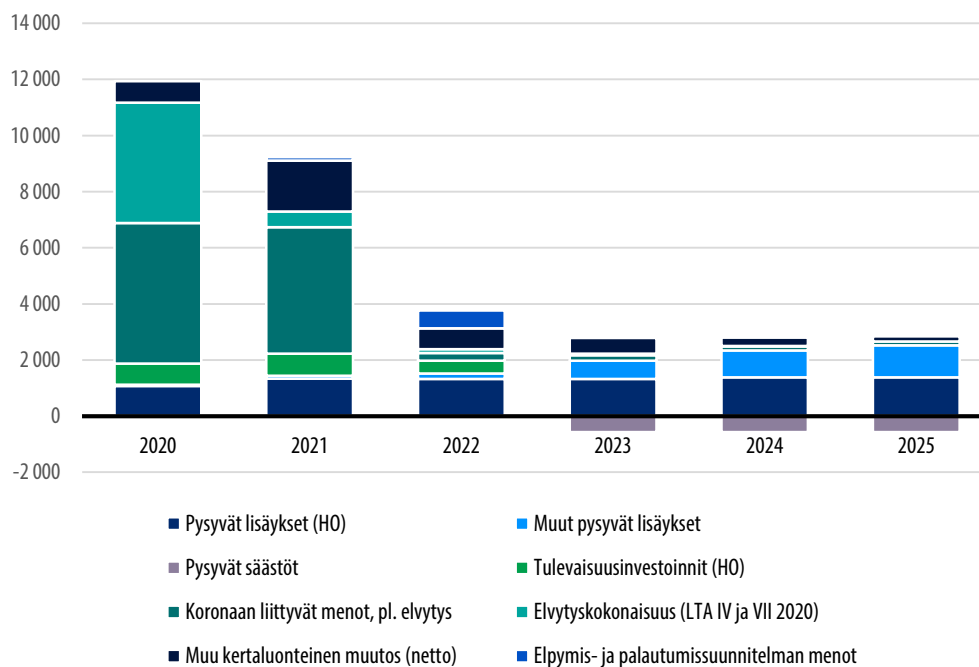
Julkisen talouden pysyvä vahvistaminen taloukskasvua tukevin toimin edellyttää taloudelta nykyistä parempaa suorituskykyä. Hallitus pyrkii toimenpiteillään turvaamaan pitkäjänteyksen T&K-rahoituksen, vahvistamaan Suomea investointiympäristönä, lisäämään yritysten investointikykyä ja vahvistamaan kotimaista omistajuutta sekä varmistamaan osaavan työvoiman saantia työperäistä maahanmuuttoa vauhdittamalla. Näiden toimeenpanoa seurataan erityisesti kestäväen kasvun ministeriryöryhmässä.

Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä ja lisätä työperäistä maahanmuuttoa kumulatiivisesti vähintään 50 000 hengellä vuoteen 2030 mennessä. Kasvutoimille perustan luo EU:n kertaluonteisen elpymisvälineen, erityisesti sen elpymis- ja palautumistukivälineen, rahoituksella toteutettava Suomen kestäväen kasvun ohjelma.

Talouden kestävyystiekarttaan sisältyvien julkisen hallinnon tuottavuutta ja kustannusvaikuttavuutta kohentavien toimien tavoitteena on luoda edellytyksiä koko julkisen sektorin kustannusvaikuttavuuden strategiselle kehittämiselle. Tavoitteena on kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluprosesseja jo ennen kuin sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuu siirtyy sote-uudistuksen myötä hyvinvointialueille vuonna 2023. Julkisen hallinnon kustannusvaikuttavuutta ja tuottavuutta pyritään kohentamaan myös tehostamalla kuntien ja valtion tilahallintoa ja hankintatoimea sekä hyödyntämällä digitalisaatiota.

Toimenpiteiden valmistelusta vastaavat sote-ministerityöryhmä sekä julkisen hallinnon uudistamisen poliittinen johtoryhmä.

Kuvio 4. Hallituksen päätösperäiset määrärahojen lisäykset ja vähennykset kevään 2019 teknisen julkisen talouden suunnitelman jälkeen, milj. euroa

Vuonna 2022 hallituksen päätösperäiset menolisäykset ovat yhteensä noin 3,7 mrd. euroa verrattuna kevään 2019 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan, mikä näkyy kuviosta 4. Kuvio sisältää myös Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman menot, jotka rahoitetaan EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavilla tuloilla. Ilman niitä päätösperäisiä menolisäyksiä ovat 3,1 mrd. euroa vuonna 2022. Koronavirustilanteeseen liittyviä päätösperäisiä menoja kohdistuu vuodelle 2022 noin 0,4 mrd. euroa, eli huomattavasti vuotta 2021 vähemmän. Vuodelle 2021 koronaan liittyviä menoja on budjetoitu noin 5 mrd. euroa.

Hallitusohjelman mukaiset pysyvät menolisäykset ovat noin 1,3 mrd. euroa vuoden 2022 tasolla verrattuna kevään 2019 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Panostukset kohdentuvat muun muassa sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveystalouteen, varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja tutkimukseen sekä ympäristönsuojeluun ja ilmastopoliittisiin toimiin.

Vaalikauden aikana toteutetaan kertaluonteinen tulevaisuusinvestointiohjelma, joka ei lisää julkisia menoja enää vuonna 2023. Vuodelle 2022 tästä kokonaisuudesta on kohdennettu 466 milj. euroa. Lisäksi valtion asuntorahastosta kohdennetaan runsaan 80 milj. euron lisäpanostukset vuonna 2022. Tulevaisuusinvestointiohjelma päättyy vuoteen 2022. Tulevaisuusinvestointien rahoittamiseen liittyvien osakemyyntien oletetaan ajoittuvan vuosille 2021–2022. Alun perin tulevaisuusinvestoinneille osoitettua varausta on katsottu rakenne- ja suhdannepoliittisesti järkeväksi kohdentaa myös muihin tarkoituksiin kuin hallitusohjelmassa listattuihin kohteisiin. Siltä osin kuin näin toimitaan, ei menoja rahoiteta omaisuustuloin.

4 Valtion talousarvioesitys 2022

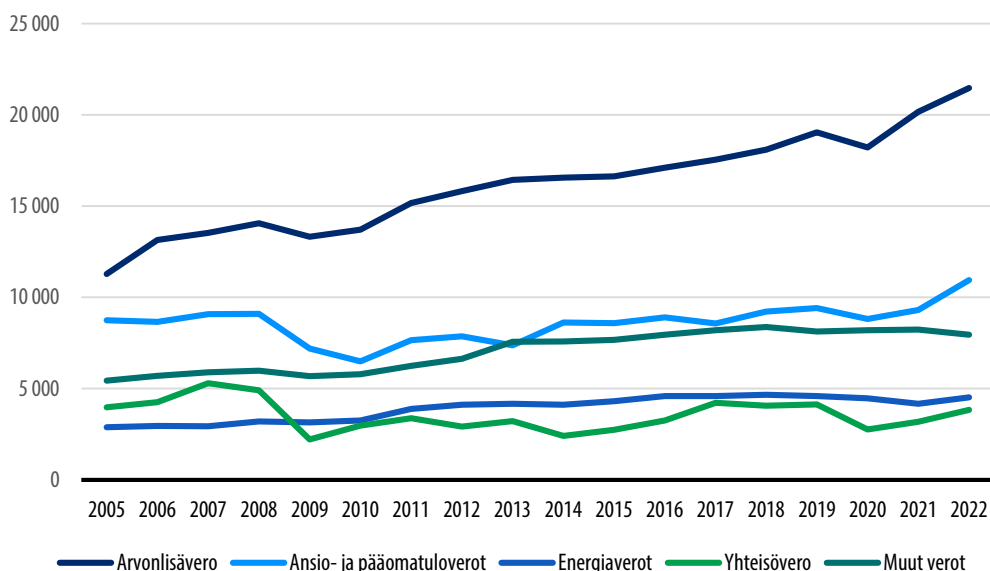
Valtion tuloja ja menoja tarkastellaan talousarvioesityksen yleisperusteluissa luvuissa 4 ja 5 sekä yksityiskohtaisissa perusteluissa (budjetti.vm.fi). Tuloarviot käsitellään osastoittain ja määräraha-arviot hallinnonaloittain.

4.1 Tulot, menot, alijäämä ja velka

Tulot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 57,9 mrd. euroa vuonna 2021. Verojen ja veroluontoisten maksujen osuus on noin 48,7 mrd. euroa (84 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan noin 8 % vuonna 2022 eli 3,7 mrd. euroa vuodelle 2021 budjetoituun nähden (mukaan lukien lisätalousarviot). Vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna verotulojen odotetaan kasvavan noin 9 % eli 3,8 mrd. euroa.

Kuviossa 5 on esitetty valtion verotulojen kehitys keskeisimpien verolajien osalta vuosina 2005–2022. Verotulojen kasvu on viime vuosina ollut maltillista. Vuonna 2020 ne pienenevät merkittävästi koronaviruspandemian talousvaikutusten takia, mutta kääntyvät kasvuun taloudellisen aktiviteetin elpyessä vuonna 2021. Osa vuosien 2020 ja 2021 verotuotoista maksetaan vasta vuosien 2021 ja 2022 puolella, kun verojen maksujärjestelyn ehtoja kevennettiin määräaikaaisesti. Maksujärjestelyiden vaikutus kasvattaa valtion vuoden 2022 verotuottoa yhteensä arviolta 0,3 mrd. euroa. Tästä vaikutuksesta selvästi suurin osa tulee arvonlisäveroon liittyvistä maksujärjestelyistä. Arvonlisävero muodostaa valtion suurimman yksittäisen tulonlähteen. Sen tuotto määräytyy pitkälti yksityisen kulutuksen kehityksen perusteella. Yhteisöveron tuotto on riippuvainen yritysten tuloskehityksestä ja sille on tyypillistä voimakkaat suhdannevaihtelut. Pitkällä aikavälillä yhteisöveron tuottoa on vähentänyt osaltaan se, että verokilpailun vuoksi yhteisöverokantaa on alennettu, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohteena. Energiaveron tuotto kehittyy verrattain vaimeasti, mitä selittää veropohjien kuten esimerkiksi polttonesteiden ja sähkön kulutuksen maltillinen kehitys. Energiaveroihin on tarkastelujaksolla tehty korotuksia, mutta toisaalta verorasitusta on laskenut kulutuksen siirtymä energiatuotteisiin, joita verotetaan matalammilla verotasoilla.

Kuvio 5. Valtion verotulojen kehitys verolajeittain vuosina 2005–2022, milj. euroa

Menot

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 64,8 mrd. euroa, mikä on noin 0,5 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahataso on 3,3 mrd. euroa pienempi kuin mitä vuodelle 2021 on budjetoitu mukaan lukien lisätalousarviot. Vuoden 2021 lisätalousarvioissa on kohdennettu merkittäviä lisämäärärahoja koronavirustilanteen hoitamiseen ja talouden elvyttämiseen. Hintatason nousu ja talousarvioesityksen rakennemuutokset huomioon ottaen hallinnonalojen määrärahat laskevat noin 1,5 mrd. tai 2 % vuoden 2021 varsinaisesta talousarviosta.

Määrärahatason lasku vuonna 2022 verrattuna vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon selittyy kehityksen ulkopuolisilla menoilla, jotka alenevat noin 2 mrd. eurolla, kun vastaavasti kehukseen kuuluvat menot kasvavat yhteensä noin 1,6 mrd. eurolla vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Kehyksen ulkopuolisista menoista erityisesti koronavirustilanteen terveysturvallisuuteen (-1,7 mrd. euroa) sekä finanssisijoitukseen (-0,6 mrd. euroa) liittyvät menot laskevat.

Menotaso vastavasti nostaa vuoden 2021 varsinaisesta talousarviosta erityisesti se, että hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta noin 0,9 mrd. euroa kohdentuu maksettavaksi jo joulukuussa 2022. Lisäksi vuoden 2022 menotaso nostavat laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset (0,6 miljardia euroa), sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen muutuskustannukset (0,2 mrd. euroa) sekä Euroopan unionille maksettavien määrärahojen kasvu (0,2 mrd. euroa).

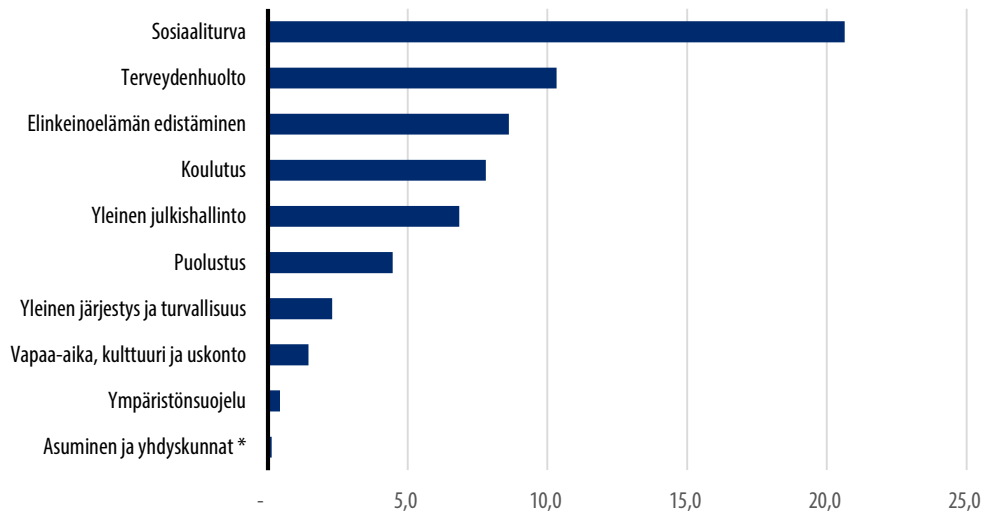
Määrärahojen eli valtion menojen kohdentuminen eri käyttötarkoituksiin riippuu poliittisista päätöksistä, talouden rakenteista ja suhdanteista. Vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna valtion budjettitalouden kokonaismenot vähenevät 0,7 %. Eräiden ryhmien osalta määrärahoja on kuitenkin lisätty.

Kun menoja tarkastellaan ryhmiteltynä julkisyhteisöjen tehtäväluokituksen (COFOG) mukaan suurimmat vähennystä selittävät tekijät ovat sosiaaliturvaan ja elinkeinoelämän edistämiseen kohdennettavat menot.

Elinkeinoelämän osalta merkittävämmät vähennystä selittävät tekijät ovat hallituksen päätös pienentää energiaverotukea sekä edelliselle vuodelle kohdistunut Suomen Malminjalostus Oy:n kertaluonteinen pääomittaminen. Yleinen taloustilanne on parantunut, mikä näkyy myös sosiaaliturvan kokonaismenojen laskuna. Sosiaaliturvamenojen laskua selittää erityisesti alentuvat työttömyysturvamenot. Sosiaaliturvamenoista eläke- ja asumistukimenot ovat edelliseen vuoteen nähden edelleen kasvaneet. Valtion velan kasvusta huolimatta korkomenot ovat alentuneet, mikä selittää osin yleiseen julkishallintoon liittyvien kokonaismenojen laskua.

Suurin yksittäinen budjettitalouden lisäys on panostus koulutukseen, jonka menot kasvavat 5 %. Lisäystä selittää muun muassa oppivelvollisuuden laajentuminen. Puolustusmenot kasvattavat vajaalla kahdella prosentilla puolustusmateriaali- ja hävittäjähankintoihin liittyvät menot.

Tehtäväluokittain tarkasteltuna terveydenhuollon menot kasvavat puoli prosenttia. Sosiaali- ja terveydenhuollon koronavirustilanteesta aiheutuneiden valtionavustuskustannusten menot (muun muassa panostus testausteknologiaan ja muuhun testaukseen ja jäljittämiseen) ovat edelliseen vuoteen verrattuna merkittävästi vähentyneet mutta toisaalta menoja kasvattaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyvät muutos- sekä toiminnan käynnistymiseen liittyvät kustannukset, mukaan lukien se, että tammikuun 2023 valtion rahoituksen maksuerästä puolet maksetaan hyvinvointialueille jo vuoden 2022 joulukuussa. Tästä syystä kyseiset menot pysyvät edelliseen vuoteen verrattuna lähes ennallaan.

Kuvio 6. Vuoden 2022 talousarvioesityksen määrärahat käyttökohteen mukaisesti (COFOG), mrd. euroa

* Pääosa asuntotuotannon tukemiseen liittyvistä menoista rahoitetaan valtion talousarvion ulkopuolisesta asuntorahastosta. Lisäksi suorat asumistuet sisältyvät sosiaaliturvan menoihin.

Osa valtion budjettiin tulevista tuloista saadaan Euroopan unionilta, ja toisaalta Suomen valtio maksaa EU:lle maksuja. Valtiontalouden tasolla Suomen arvioidaan maksavan EU:n budjettiin ja Euroopan kehitysrahastoon noin 2,7 mrd. euroa vuonna 2022. Suomen maksut kasvavat 165 milj. euroa vuodelle 2021 budjetoituun verrattuna. EU:n budjetista arvioidaan saatavan tuloja noin 1,2 mrd. euroa, mikä on noin 36 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2021 arvioidaan saatavan. Valtiontalouden EU-tulojen ja menojen suhdetta on havainnollistettu taulukossa 3.

Taulukko 3. Yhteenvedo valtion ja EU:n välisistä maksuvirroista 2020–2022, milj. euroa

VALTIONTALouden MENOT	Tilinpäätös 2020	Talousarvio 2021	Talousarvio- esitys 2022
Budjettitalous			
ALV-maksu	306	319	294
Muovimaksu			69
BKTL-maksu	1 815	2 106	2 242
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	155		
EU-MAKSUT YHTEENSÄ	2 276	2 425	2 605
Euroopan kehitysrahasto	71	62	47
Yhteensä	2 347	2 487	2 652
VALTIONTALouden TULOT			
Budjettitalous			
Maataloustuki	530	537	530
Maaseudun kehittäminen	302	420	370
Rakennepoliittinen tuki	210	200	220
Tullien yms. kantopalkkio	35	42	48
Muut tulot	54	51	46
Rahastotalous	1 131	1 250	1 214
Interventiorahasto	0,4	0,1	0,1
Maatilatalouden kehittämisrahasto	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	1 131	1 250	1 214
EU:n puolesta kannetut tullit, maatalous- ja sokerimaksut (sis. kantopalkkion)	174	180	192

Vuosi 2022 on EU:n monivuotisen rahoituskehyskauden 2021–2027 toinen vuosi. Kansallinen ratifiointikierron uudesta unionin rahoitusjärjestelmästä eli omien varojen järjestelmästä saatiin päätökseen kaikissa jäsenvaltioissa toukokuun 2021 loppuun mennessä, joten uusi omien varojen järjestelmä astui voimaan kesäkuussa 2021. Uuden järjestelmän vaikutukset jäsenmaksuosuuksiin huomioidaan takautuvasti vuoden 2021 alusta lähtien.

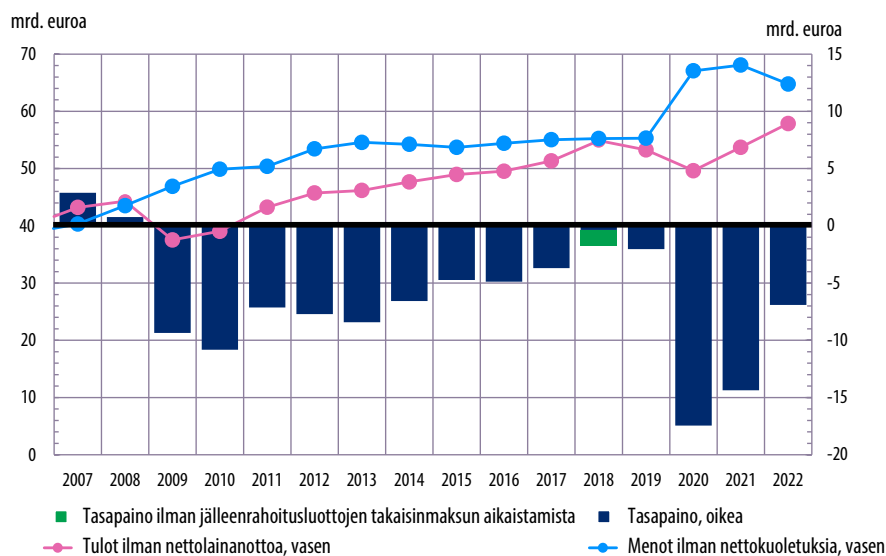

Komissio tulee ehdottamaan uusia unionin rahoituslähteitä eli uusia omia varoja syksyllä 2021. Ehdotukset koskisivat unionin päästökauppajärjestelmästä saatavia huutokauppataloja, digitaaliveroa sekä hiilirajamekanismista saatuja tuloja. Uusilla omilla varoilla pyritään lieventämään elpymisvälineen lainanoton takaisinmaksun aiheuttamia paineita tulevaisuudessa kansallisille jäsenmaksuille. Unionin toimielinten väliseen sopimukseen marraskuussa 2020 kirjatun aikataulun mukaan, uudet omat varat astuisivat mahdollisesti voimaan vuoden 2023 alusta lukien. Uudet omat varat edellyttävät kuitenkin jäsenvaltioiden yksimielisen päätöksen ja ratifioinnin kansallisissa päätöksentekokelemissä.

Alijäämä

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2022 on noin 6,9 mrd. euroa alijäämäinen, mikä kateetaan ottamalla lisää velkaa. Ilman hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksen joulukuun 2022 maksatuksen vaikutusta alijäämä olisi noin 0,9 mrd. euroa pienempi. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan vuonna 2022 noin 2,8 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtion budjettitalous on ollut alijäämäinen vuodesta 2009 alkaen. Vuosina 2020 ja 2021 budjettitalouden alijäämää kasvattavat merkittävästi koronavirustilanteen aiheuttamat kustannukset, verotulojen heikkeneminen ja talouden elpymiseen tähtäävät toimenpiteet. Tilannetta on havainnollistettu kuviossa 7.

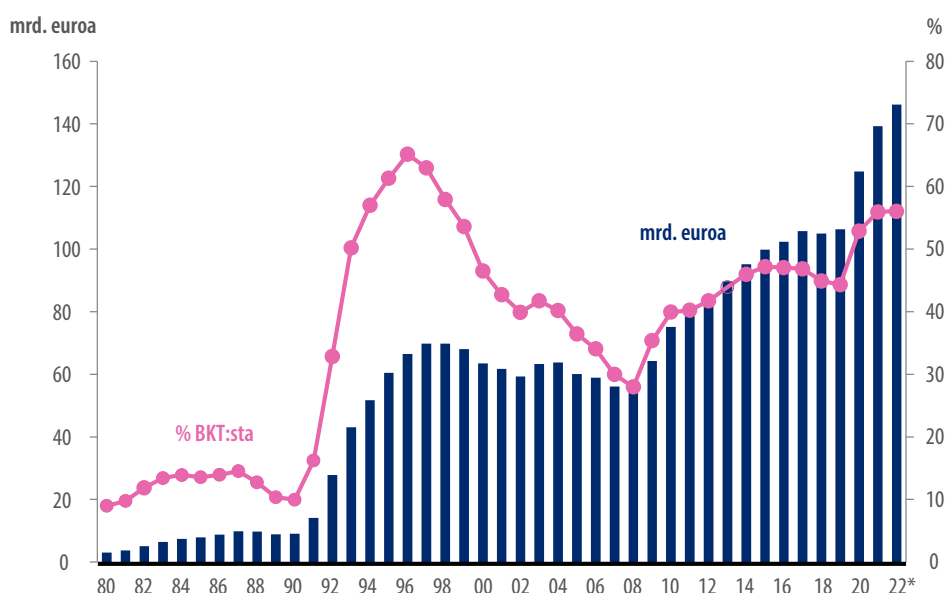
Kuvio 7. Valtion budjettitalouden tulot, menot ja tasapaino vuosina 2007–2022, mrd. euroa

Velka

Vuoden 2022 lopussa valtionvelan mukaan lukien rahastotalouden velka arvioidaan olevan noin 146 mrd. euroa, mikä on noin 56 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Kuviosta 8 nähdään, että valtionvelan suhde bruttokansantuotteeseen on lähtenyt jyrkkään nousuun vuodesta 2020 alkaen.

Kuvio 8. Valtionvelan kehitys vuosina 1980–2022

4.2 Poimintoja talousarvioesityksen 2022 vero- ja määrärahapäätöksistä

Veroperustemuutokset

Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla, mikä pienentää valtion verotuloja vuositasolla 295 milj. euroa. Indeksitarkistuksella tavoitellaan sitä, että verotus ei kiristyisi verojärjestelmän progressiivisuuden ja yleisen ansiotason nousun seurauksena. Verotuloja vähentävät myös vähäpäästöisten työsuhdeautojen verotusarvon alentaminen, kotitalousvähennyksen määräaikainen korottaminen sekä öljylämmityksestä luopumisen, että kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta sekä arpajaisveron alennuksen jatkaminen yhteensä noin 132 milj. euroa vuositasolla. Lisäksi verotuloja alentavat julkisten infrastruktuurihankkeiden korkovähennysrajoitusten poistuminen sekä vuosina 2022–2027 voimassa oleva tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvän

tutkimusyhteistyön 150 prosentin lisävähennys. Verotuloja kasvattavat korkovähennys-rajoitussäännön uudistaminen sekä siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen uudistus.

Hallitusohjelman mukaisesti verotusta kiristävät toimet kohdistuvat pääasiassa valmisteverotukseen. Tavoitteena on rahoittaa hallitusohjelman pysyviä menolisäyksiä ja samalla ohjata kulutusta ympäristöystävällisempään ja terveellisempään suuntaan.

Parafiinisen dieselin verotuen sekä energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen asteittaista poistamista jatketaan. Turpeen verotukea kasvatetaan laajentamalla turpeen verottoman käytön raja kaikille laitoksille ja korottamalla se 10 000 megawattituntiin. Lisäksi kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput ja konesalit sekä sähkökattilat siirretään alempaan sähköveroluokkaan II. Lisäksi kierrätysteollisuus siirretään alempaan sähköveroluokkaan II. Biokaasun liikennekäytölle asetetaan vero. Tupakkaveroa korotetaan yhteensä 100 milj. eurolla vuosina 2022 ja 2023. Täyssähköautot vapautetaan autoverosta ja korotetaan sitä vastaavasti täyssähköautojen ajoneuvoveron perusveroa. Väylämaksun puolitusta jatketaan, mikä alentaa verotuottoa 37 milj. euroa vuonna 2022.

Veroperustemuutokset alentavat valtion verotuloja nettomääräisesti noin 0,3 mrd. euroa vuositasolla. Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan nettomääräisesti kunnille.

Yleinen julkishallinto (mukaan lukien ulkoasiainhallinto)

Valtioneuvoston kanslian pääluokan toimintamenoihin ehdotetaan vähennystä 353 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vähennys johtuu lähinnä vuonna 2021 Finavia Oyj:n pääomituksen myönnetyn 350 milj. euron määrärahan poistumisesta talousarviosta.

Valtioneuvoston yhteisiin käännös- ja kielipalveluihin esitetään 0,3 milj. euron lisäystä.

Saamelaiden totuus- ja sovintoprosessin edistämiseen esitetään 0,46 milj. euron lisäystä.

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 1,3 mrd. euroa. Kehitysyhteistyömäärärahojen tason arvioidaan vuonna 2022 olevan noin 0,49 % suhteessa bruttokansantuloon. Finnfundin pääoman korottamiseen ehdotetaan 10 milj. euroa ja kehitysyhteistyön finanssisijoituksiin noin 130 milj. euroa.

Vuonna 2020 käynnistyneen uuden sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan tietolupaviranomaisen toimintaan ehdotetaan 2,2 milj. euron määrärahaa.

Verohallinnon ja Tullin toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 620 milj. euroa. Menoihin sisältyy 28 milj. euroa kansallisen tulorekisterin toimintamenoja, joihin sisältyy myös positiivisen luottotietorekisterin rakentamisen menoja. Tullin toimintamenoihin sisältyy 20 milj. euroa tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistukseen ja 750 000 euroa rahanpesun estämiseen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa. Lisäksi takaisin maksettaviin veroihin, verotukseen liittyviin korkomenoihin sekä autoveron vientipalautukseen ehdotetaan 28 milj. euroa.

Suomen Akatemialle ehdotetaan tutkimushankevaltuudeksi 390,5 miljoonaa euroa, joka sisältää elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisen 40,5 miljoonan euron valtuuden.

Vuonna 2022 toimitetaan ensimmäiset aluevaalit ja niiden kokonaiskulut ovat 11,9 milj. euroa. Vaalien toimittamiseen ehdotetaan 7,8 milj. euron lisäystä.

Puolustus

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 5,1 mrd. euroa, joka on 221 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksestä noin 144 milj. euroa aiheutuu monitoimihävittäjähankintaan liittyvistä arvonlisäveroista. Muilta osin hallinnonalan menoja lisäävät lähinnä palkkausten tarkistukset ja muut hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioon sisältyvät puolustusmateriaalihankintojen tilausvaltuuksien menojajoitusmuutokset.

Menoja vähentävät muun muassa Laivue 2020 -hankinnan vuosiosuuden muutos, koronaviruspandemian ajalta maksettujen varusmiesten ruokarahojen sekä elvytystoimena palkattujen sopimussotilaiden ja muun määräaikaisen henkilöstön poistuminen.

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan noin 1,96 mrd euroa, jossa on vähennystä vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon 9 milj. euroa.

Vuoden 2022 talousarvioesityksen mukaisista uusista ja aiemmin myönnettyistä Puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä 2,37 mrd. euroa vuonna 2022 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina yhteensä 9,46 mrd. euroa (mukaan lukien HX ja Laivue 2020).

Yleinen järjestys ja turvallisuus

Tuomioistuimille ehdotetaan määrärahoja yhteensä noin 301 milj. euroa, joka on noin 6 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Edellinen sisältää näytön keskittämisen käräjäoikeuksiin ja todistelun taltioimiseen

hovi oikeuskäsittelyä varten vaadittavan videotallennusjärjestelmän suunnittelu- ja rakentamisenot, joihin ehdotetaan 2,74 milj. euroa.

Syyttäjälaitokselle ehdotetaan määrärahoja noin 54,7 milj. euroa, joka on noin 1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Rikosseuraamuslaitoksen toimintamäärärahoihin ehdotetaan 2 milj. euron lisäystä, jonka avulla vähennetään vanginvartijoiden yksityöskentelyä sekä panostetaan siihen, että naisvankien erityistarpeet voidaan huomioida nykyistä paremmin.

Poliisitoimeen ehdotetaan yhteensä 856 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti aiemmin tehtynä päätöksenä määrärahoja lisätään vuodesta 2021 2,5 milj. euroa poliisien htv:n tavoitetasoon (7 500) saavuttamiseen. Lisäksi tavoitellun htv-määrän ylläpitoon sekä ihmiskauppapysäyttämisen työn jatkamiseen ehdotetaan 10,6 milj. euroa. Poliisin lisäresurssitarpeina kriittisiin toimialoihin kohdistuvien rikosten torjumiseksi ehdotetaan 1,2 milj. euroa (15 htv).

Rajavartiolaitykselle ehdotetaan yhteensä 280 milj. euroa. Talousarvioehdotuksessa esitetään noin 1,37 milj. euroa toimitilojen vuokratilosten nousuun sekä 0,4 milj. euroa EU:n yhteentoimivuus (Interoperability) -asetusten kansalliseen toimeenpanoon.

Pelastustoimen ja Häätäkeskuslaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 87,5 milj. euroa. Ehdotuksessa on huomioitu DigiFinland Oy:n pääoman palautus sekä häätäkeskustietojärjestelmän kehittämisen ja ylläpidon kustannukset.

Maahanmuuttohallintoon ehdotetaan 160,4 milj. euroa. Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan 5,5 milj. euron lisäystä henkilöstöresurssien turvaamiseen ja työperäisen maahanmuuton edistämiseen. Erityisasiantuntijan ja kasvuyrittäjän sekä työntekijän oleskeluluvan käsittelyn nopeuttamiseksi (pikakaista) ehdotetaan 1 milj. euroa vuodelle 2022. Muukalaispassien ja matkustusasiakirjojen siirtämiseksi UMA-järjestelmään liittyvään esiselvitykseen ehdotetaan 0,2 milj. euroa.

Elinkeinoelämään liittyvät asiat

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan tukemiseen ehdotetaan Business Finlandille 572,5 milj. euron valtuutta, jossa on lisäystä 236,1 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon nähden. Lisäys aiheutuu elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanosta. Määrärahaan ehdotetaan lisäystä 9,5 milj. euroa audiovisuaalisen tuotantotuen jatkamiseen vuonna 2022. Kannustimen avulla pyritään houkuttelemaan ulkomaisia tuotantoyhtiöitä toteuttamaan tuotantoja Suomessa ja edistämään erityisesti kansainvälisesti rahoitettuja hankkeita.

Laivanrakennuksen innovaatiotukeen ehdotetaan 15 milj. euron valtuutta.

Business Finlandin toimintamenoihin ehdotetaan audiovisuaalisen tuotantokannustimen myöntämiseen liittyviin tehtäviin osana hallituksen niin sanottuja tulevaisuusinvestointeja 0,5 milj. euron lisämäärärahaa.

Work in Finland -rakenteen perustamiseen työvoiman maahanmuuton edistämiseksi kohdennetaan TE-toimistojen ja Business Finlandin toimintamenoihin sekä digitalisaation kehittämisen momentille yhteensä noin 2,7 milj. euroa.

ELY-keskusten toimintamenoihin ehdotetaan lisäystä 2,9 milj. euroa. Lisäys johtuu pääosin vesihuoltolaitosten valvonnasta osana kriittisiä toimialoja, jätelain muutoksesta aiheutuviin tuottajavastuun valvontaan ja raportointiin liittyviin lisätehtävistä ja rahoituskauden vaihtumisen lisäresursseista sekä elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanosta.

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahaksi ehdotetaan 285 milj. euroa, joka on 9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Pk-yritysten rekrytointitukikokeiluun ehdotetaan 4 milj. euron lisäystä ja palkkatuen edelleen lisäämiseen 3 milj. euroa. TE-toimistojen toimintamenoihin ehdotetaan 70 milj. euron lisäystä Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanoon. Rahoitus on osa elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoa.

Osatyökykyisten työllistymistä edistämään ehdotetaan uuden erityistehtäväyhtiön perustamista. Yhtiö palkkaa osatyökykyisiä pidempikestoisiin työsuhteisiin. Yhtiölle asetetaan tavoitteeksi, että osa työntekijöistä työllistyy lopulta muun työnantajan palvelukseen avoimille työmarkkinoille. Yhtiön osakepääomaan ehdotetaan 10 milj. euroa, joka rahoitetaan elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksella. Valtionavustukseen osatyökykyisten työllistymiseen ehdotetaan 10 milj. euron määrärahaa edistämään osatyökykyisten siirtymistä työmarkkinoille.

Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen ehdotetaan kunnille noin 3,19 milj. euron valtionavustusta kunnille, joka rahoitetaan elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksella.

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen uudelle momentille ehdotetaan 87 milj. euron määrärahaa. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuella kannustetaan hiilineutraaliin tuotantoon ja energiaintensiivisten yritysten sähköistämiseen kustannuskilpailukyky huomioiden. Sähköistämistuen tuki-intensiteetti on 25 % ja tuen enimmäismäärä 150 milj. euroa vuodessa.

Kotoutumiseen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseen ehdotetaan 8,5 milj. euroa.

Valtion korvauksiin kotouttamisesta ehdotetaan 154 milj. euroa, mikä on 17 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Korvaukset laskevat 22 milj. eurolla johtuen oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrän laskusta. Toisaalta korvauksiin ehdotetaan yhteensä 2,2 milj. euron lisäystä, johtuen pakolaiskiintiön nostamisesta 850 henkilöstä 1050 henkilöön vuonna 2021 ja 2022. Lisäksi ehdotetaan 2,4 milj. euron lisäystä Afganistanista evakuoituista henkilöistä maksettaviin korvauksiin.

Maaseudun kehittämisen määrärahat lisääntyvät 69,1 milj. eurolla 491,2 milj. euroon. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan muun muassa maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Keskeisenä välineenä on Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020, jonka toimeenpanoa jatketaan vuonna 2022.

Liikenneverkkoihin ehdotetaan noin 2 mrd. euron rahoitusta, josta perusväylänpidon osuus on 1,37 mrd. euroa. Väyläverkon kehittämiseen ehdotetaan 664 milj. euroa, mikä pitää sisällään uudet väylähankkeet mukaan lukien elinkaarihankkeet, uusia väyliä varten tarvittavien maa- ja vesialueiden hankinnat, liikenneväylien infra-avustukset ja yksityistie-avustukset sekä avustukset kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen. Osana fossiilittoman liikenteen tiekartan toimenpiteitä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen kohdennetaan 4 milj. euron määräraha.

Liikenteen ja viestinnän palveluihin ehdotetaan yhteensä 807 milj. euroa, josta meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamiseen 89 milj. euroa, avustuksiin liikenteen ja viestinnän palveluihin 20,2 milj. euroa sekä saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostoihin ja kehittämiseen 20,4 milj. euroa. Julkisen henkilöliikenteen ostoihin ja kehittämiseen ehdotetaan 105,7 milj. euroa, johon sisältyy hallitusohjelman mukainen 20 milj. euron tasokorotus ilmastoperusteisiin toimenpiteisiin ja fossiilittoman liikenteen tiekartan mukainen 3 milj. euron lisäys suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen avustukseen.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Luonnonsuojelun määrärahat alenevat talousarvioesityksessä vuodelle 2021 budjetoituun verrattuna 36 milj. eurolla, mutta hallituskauden alkuun verrattava hallitusohjelman mukainen lisäys vuonna 2022 on yhteensä 76,3 milj. euroa sisältäen sekä pysyviä että kertaluonteisia eräitä.

Osana luonnonsuojelurahoituksen lisäyksiä jatketaan Helmi-elinympäristöohjelman ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toimeenpanoa. Soidensuojelu mukaan luettuna Helmi-ohjelmaan ehdotetaan käytettävän arviolta 46 milj. euroa. Luonnonsuojelulaki uudistetaan ja ekologisia kompensatioita selvitetään.

Vesiensuojelun tehostamisohjelmaa jatketaan tukemalla vaikuttavien ja kustannustehokaiden vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toimeenpanoa eri hallinnonalojen, yksityisen sektorin, asiantuntijalaitosten sekä kuntasektorin ja järjestökentän yhteistyönä, mihin ehdotetaan 12 milj. euron määrärahaa. Ilmastolain mukaisen kansallisen ilmastopaneelin toimintaan varataan 0,75 milj. euroa.

Kiertotaloudesta tehdään Suomen talouden perustaa. Valtakunnalliseen kiertotalouden edistämishojelman toteuttamiseen ehdotetaan ympäristöministeriön hallinnonalalla 4,5 milj. euroa. Lisäksi kiertotaloutta ja jätealaa palvelevan jätteiden ja sivuvirtojen tietotalustan eli Materiaalitorin ylläpitoon esitetään 0,2 milj. euron määräraha.

Luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen esitetään 0,7 milj. euroa kotieläinten ruokinnan päästöjä vähentävien rehun lisäaineiden kehittämiseen ja selvityksiin sekä 1,0 milj. euron lisäystä ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelmaan.

Luonnonvarakeskuksen toimintamenoihin esitetään tutkimusinvestointien rahoitukseen 1,0 milj. euron lisäystä ja turvepeltojen päästövähennystutkimukseen 1,14 milj. euroa.

Asuminen ja yhdyskunnat

Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksista valtion ja neljän seudun (Helsingin, Turun, Tampereen ja Oulun seudut) kanssa saavutettiin neuvottelutulos vuonna 2020. MAL-sopimuksia edistetään kunnallistekniikka-avustuksilla, joihin ehdotetaan 25 milj. euron määrärahaa sekä valtion tukemaan asuntotuotantoon tarkoitetuilla määrärahoilla käynnistysavustuksilla, joihin ehdotetaan yhteensä 39 milj. euron määrärahaa.

Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista ehdotetaan tuettavaksi korkotukilainoituksen lisäksi 90 milj. euron investointiavustuksilla. Avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuntotuotannon edistämiseen. Asuinrakennusten energia-avustuksiin ehdotetaan 40 milj. euroa. Korjausavustuksiin ehdotetaan yhteensä 36,5 milj. euroa, joka suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen ja josta käytettäisiin ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaan liittyviin avustuksiin 0,85 milj. euroa.

Asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen kohdennetaan valtion talousarviosta ja Valtion asuntorahastosta yhteensä 3,9 milj. euron määräraha. Rakennetun ympäristön valtakunnalliselle digitaaliselle rekisterille ja tietotalustalle varataan 3 milj. euroa.

Terveys- ja sosiaalihuolto

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon ehdotetut määrärahat ovat 541,7 milj. euroa, missä on vähennystä edelliseen vuoteen noin 1,47 mrd. euroa. Vähennys aiheutuu pääosin vuoden 2021 talousarvion 1,7 mrd. euron kertaluonteisista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän koronavirustilanteesta aiheutuneista korvauksista.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön toteuttamaan opiskeluterveydenhuoltoon ehdotetaan rahoitusta 65,8 milj. euroa.

Valtion rahoitukseksi terveydenhuollon ja sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen ehdotetaan 25 milj. euroa. Valtion korvaukseen sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen on ehdotettu 96 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen kehittämiseen ehdotetaan varattu 133 milj. euroa, joka on 5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Lääkäri- ja lääkintähelikopterien lentotoiminnan tuottamiseen ehdotetaan myönnettäväksi 33 milj. euron valtionavustus FinnHEMS Oy:lle. Määrärahan lisäys 5,17 milj. eurolla aiheutuu lentotoiminnan uudelleenjärjestelystä.

Lääkeasioiden tiekartan valmisteluun ehdotetaan 4 milj. euron määrärahaa.

Virkistys- ja kulttuuritoiminta

Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmää uudistetaan ja uudistukseen ehdotetaan kohdennettavan aiempien päätösten mukaisesti jo toteutettujen lisäysten lisäksi 8,5 milj. euron lisärahoitus vuodesta 2022 lähtien. Luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston pääomittamiseen osoitetaan osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja 7,5 milj. euroa.

Arkkitehtuuri- ja designmuseon hankevalmisteluun, suunnitteluun sekä toiminnan valmisteluun ja käynnistämiseen ehdotetaan 0,6 milj. euroa vuodelle 2022.

Taiteilija-apurahojen tasoa korotetaan hallitusohjelman mukaisesti siten, että niihin esitetään 0,4 milj. euron lisärahoitus vuodesta 2022 alkaen aiemmin tehdyn 1,4 milj. euron korotuksen lisäksi.

Näyttelypalkkiomallin vakiinnuttamiseen ehdotetaan 1 milj. euroa. Lisäksi yksityisen kopioinnin hyvitykseen ehdotetaan lisäystä 4 milj. euroa.

Liikuntatoimen määrärahoihin ehdotetaan 141 milj. euroa, joka on 20 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Liikunnan ja huippu-urheilun edistämistä jatketaan vuonna 2022 hallitusohjelman ja liikuntapoliittisen selonteon toimeenpanon mukaisesti.

Lasten ja nuorten harrastustoimintaan ehdotetaan aiempien päätösten mukaisesti vuonna 2022 14,5 milj. euroa. Tämä niin sanottu Suomen malli tuo lisää harrastuksia lasten ja nuorten koulupäivän yhteyteen ja tarkoituksena on, että harrastukset valitaan koulun oppilaiden toiveita noudattaen.

Koulutus

Yleissivistävään koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ehdotetaan 885 milj. euroa, joka on noin 43 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan ehdotetaan 60 milj. euroa ja varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan ehdotetaan yhteensä 80 milj. euroa vuonna 2022, kun otetaan huomioon hallituksen tulevaisuusinvestointeihin liittyvä 30 milj. euron lisäys.

Oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen toimeenpanoa jatketaan. Uudistukseen esitetään 65 milj. euroa vuonna 2022. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen vahvistamista jatketaan. Osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmaan ehdotetaan 10 milj. euroa vuodelle 2022.

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan. Opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen ehdotetaan osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja 70 milj. euron lisärahoitusta vuodelle 2022.

Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamista koskevaan kokeiluun ehdotetaan 5 milj. euroa vuonna 2022.

Hoitajamitoituksen muutokseen vastaamiseksi uusien lähihoitajien koulutukseen ehdotetaan varattavan jo aiemmin tehdyn päätöksen mukaisesti 43 milj. euroa vuonna 2022.

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan noin 3,4 mrd. euroa, jossa on lisäystä vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon 87 milj. euroa. Sitran lahjoitukseen perustuen yliopistoja pääomitaan 67 milj. eurolla vuonna 2022. Pääomittaminen toteutetaan yliopistojen varainhankinnan perusteella.

Opintotukeen ehdotetaan 700 milj. euroa, joka on 56 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 talousarviossa. Nousun taustalla on erityisesti opintolainahyvitysmenojen kasvu.

Opintotukilain muutoksen mukaisesti koronavirustilanteen pitkittyminen huomioidaan opintolainahyvityksen ja opintolainavähennyksen ehdoissa korkeakoulututkinnon suorittaneilla lainansaaajilla. Opintolainahyvitysmenojen arvioidaan kasvavan joustojen vuoksi noin 10 milj. euroa vuonna 2022.

Sosiaaliturva (mukaan lukien työeläkkeet)

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin ehdotetaan määrärahoja 4,5 mrd. euroa, joka on 9,8 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu tarvearvioiden muutoksista ja Kelan toimintakulujen lisäyksistä.

Kelan toimintakuluihin ehdotetaan yhteensä 490,5 milj. euroa, jossa on lisäystä 9,2 milj. euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Työttömyysturvaan ehdotetaan määrärahoja 2,6 mrd. euroa, joka on 0,3 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu työttömien ja lomautettujen määrän arvioidusta laskusta.

Työttömyysturvassa on huomioitu Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin käyttöönotto 1.5.2022 alkaen. Työnhakuun ja palveluun liittyviä työttömyysturvaseuraamuksia porrastettaisiin ja käyttöön otettaisiin huomautus. Työnhakijan jättäessä työnhakuveloitteen uudelleen täyttämättä, hänelle asetettaisiin viisi työttömyysetuuden maksupäivää kestävä korvaukseton määräaika. Työnhakijan menettelyn toistuessa hänelle asetettaisiin 10 päivää kestävä korvaukseton määräaika. Mallin arvioidaan lisäävän työttömyysturvamenoja voimaantulovuonna 16,7 milj. eurolla ja vuodesta 2023 lähtien 25,0 milj. eurolla. Mallin arvioidaan vahvistavan työllisyyttä 9 500–10 000 työllisellä. Työttömyysturvassa on myös huomioitu 1,5 milj. euroa korkeakoulututkintoon johtavan työvoimakoulutuksen kustannusvaikutuksena.

Yleisessä asumistuessa on huomioitu opetus- ja kulttuuriministeriön esitys korkea-asteen ja lähihoitajakoulutuksen opiskelupaikkojen lisäämisestä, joka lisää yleisen asumistuen kustannuksia 24,2 milj. eurolla.

Eläkkeisiin ehdotetaan 5,0 mrd. euroa, joka on lähes sama kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Perhe-eläkeuudistuksen arvioitu voimaantuloaika on vuoden 2022 alussa. Uudistuksessa lapsen eläkeoikeutta ehdotetaan jatkettavaksi 2 vuodella, jolloin oikeus lapseneläkkeeseen päättyisi lapsen täyttäessä 20 vuotta. Lesken eläkeoikeutta ehdotetaan rajattavaksi 10 vuoteen tai vähintään siihen asti, kun nuorin lapseneläkkeeseen oikeutetuista täyttää

18 vuotta. Leskeneläkettä ehdotetaan maksettavaksi myös edunjättäjän kanssa yhteis-
taloudessa asuville avopuolisoille, joilla on edunjättäjän kanssa yhteinen alaikäinen lapsi.
Uudistus lisäisi valtion menoja 0,3 milj. euroa voimaantulovuonna ja 1,0 milj. eurolla kehys-
kauden lopussa.

Perhevapaaudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2022. Uudistuksen tavoitteena on
parantaa vanhempien keskinäistä tasa-arvoa ja erilaisten perhemuotojen ja erilaisissa per-
heissä elävien lasten ja vanhempien yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa yhdenmukaisilla van-
hempainrahaa koskevilla säännöksillä. Perhevapaaudistuksen arvioidaan lisäävän valtion
menoja voimaantulovuonna 1,0 milj. eurolla ja vuodesta 2023 alkaen noin 9 milj. eurolla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen tiedonhallinnan kehittämiseen ja toteutuk-
seen ehdotetaan 36,6 milj. euroa, jossa on lisäystä 6,2 milj. euroa.

Turvakotitoiminnan rahoitus on 24,55 milj. euroa. Laittomasti maassa oleskelevien henki-
löiden kiireellisiin sosiaalipalveluihin on varattu 1,5 milj. euroa.

Väliaikaisia säädösmuutoksia, jotka ovat mahdollistaneet koronavirustutkimuksen ja
-rokotteen korvaamisen sairausvakuutuksesta, ehdotetaan jatkettavan 30.6.2022 saakka.
Tämän arvioidaan lisäävän sairausvakuutuksen kustannuksia yhteensä 5,9 milj. euroa.
Valtion osuus kustannuksista on noin 4 milj. euroa.

Sotilasavustuksen suojaosaan ehdotetaan 0,2 milj. euron lisäystä.

Rahapelitoiminnan tuottojen laskun kompensatio

Veikkaus Oy:n tuotto urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edis-
tämiseen on 359,3 milj. euroa, mikä sisältää arpajaisveron alenemisen (42,4 milj. euroa).
Lisäksi jakamattomia voittovaroja tuloutetaan yhteensä 2,25 milj. euroa. Rahapelitoimin-
nan tuottojen laskua kompensoidaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle
vuonna 2022 kehysvaikutteisoin budjettivaroin yhteensä 131,4 milj. euroa.

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen
ehdotetaan 332,7 milj. euroa. Määrärahan 29,7 milj. euron vähennys aiheutuu Veikkaus
Oy:n alentuneesta tuottoarviosta. Määrärahassa on huomioitu arpajaisveron alentamisen
vaikutuksena 34,4 milj. euroa, taseen jakamattomien voittovarojen purkuna 50 milj. euroa
ja niin sanottuna budjettirahoitteisena kompensationa 58,5 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä koskeva uudistus

Sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen järjestämistä koskevan uudistuksen lait hyväksyttiin eduskunnassa kesällä 2021 ja ne tulevat voimaan vaiheittain. Voimaanpanolaki, jolla hyvinvointialueet perustetaan, tuli voimaan 1.7.2021. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen järjestämistehtävät siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) mukaisesti tammikuun 2023 maksuerästä puolet maksetaan hyvinvointialueille jo vuoden 2022 joulukuussa. Osuus on arviolta noin 0,9 mrd. euroa ja se ehdotetaan huomioonotavaksi vuoden 2022 talousarviossa. Vuoden 2023 menot alenevat vastaavalla summalla.

Uudistukseen liittyy merkittäviä muutuskustannuksia, joista osa tulee huomioonotavaksi vuoden 2022 talousarvioesityksessä.

Suurimmat muutuskustannukset ovat ICT-muutuskustannusten ehdotettu rahoitus 175,3 milj. euroa sekä hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sote-uudistuksen valmisteluun liittyvä rahoitus 47,1 milj. euroa. Lisäksi ehdotetaan aluevaaleihin kohdistuvaa rahoitusta noin 7,8 milj. euroa. Edellisten lisäksi talousarvioesitykseen sisältyy useita pienempiä sote-uudistukseen liittyviä kuntien ja eri virastojen ja laitosten muutuskustannuksiin ym. tarpeisiin kohdistuvia ehdotuksia, yhteensä noin 11 milj. euroa.

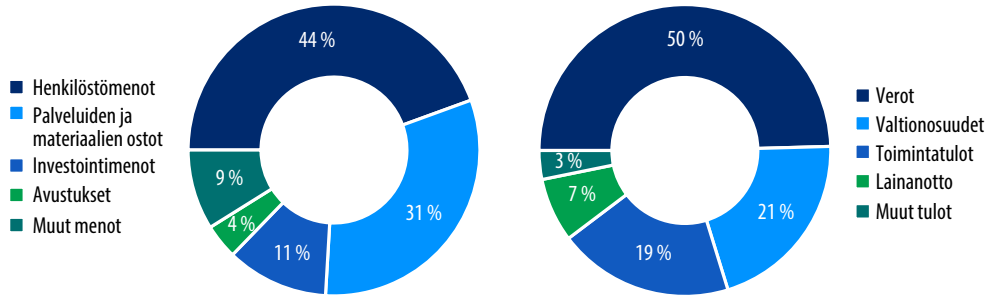
4.3 Kuntatalous

Valtio rahoittaa kuntien toimintaa valtionapujärjestelmän kautta valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla. Kuntien menoihin valtio ei voi vaikuttaa suoraan, vaan ne aiheutuvat eduskunnan säätämien lakien ja kuntien omien päätösten perusteella. Kuntatalouden tilaa ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen on kuvattu tarkemmin kuntatalousohjelmassa ja valtion talousarvioesityksen yleisperustelujen luvussa 9.

Vuonna 2022 kuntien ennakoidaan saavan 50 % tuloistaan verotuloina, 19 % toimintatuloina, 21 % valtionosuuksina ja 10 % muina tuloina (mukaan lukien lainanotto). Kuntien menoista 44 % arvioidaan kohdistuvan henkilöstömenoihin, 31 % palveluiden ja materiaalien ostoon, 11 % investointimenoihin ja 9 % muihin menoihin. Kuntien tulojen ja menojen jakaumaa on havainnollistettu kuviossa 9.

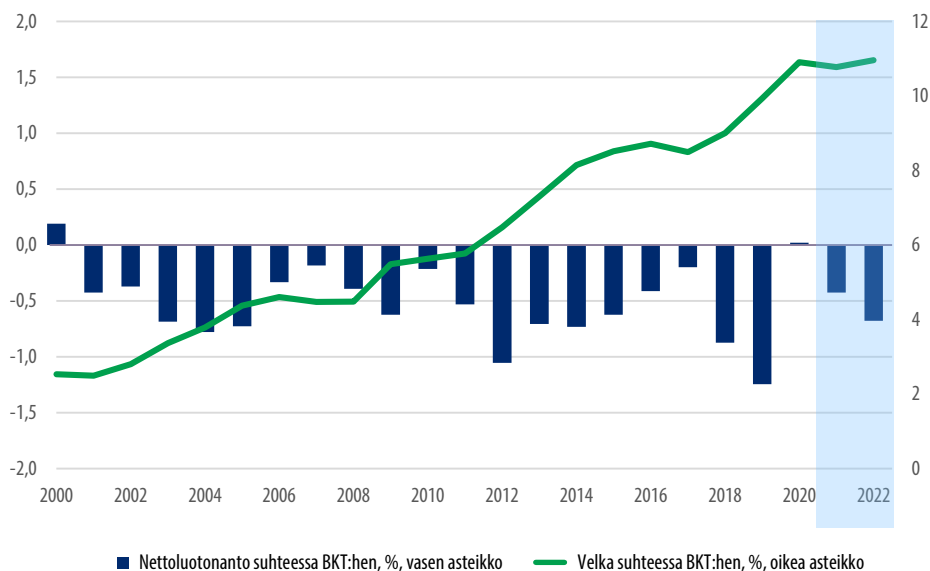
Valtiovarainministeriön ennusteessa on otettu huomioon julkisen talouden suunnitelmaan ja valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen sisältyvät kuntatalouteen vaikuttavat toimet.

Kuvio 9. Kuntien tulojen ja menojen jakauma vuonna 2022, %, Lähde: Valtiovarainministeriö

Alijäämän ja velan kehitystä on havainnollistettu kuviossa 10. Kuvioista nähdään, että paikallishallinnon nettoluotonannon arvioidaan olevan vuonna 2022 -0,7 % BKT:sta ja velan suhteessa BKT:hen noin 11,0 %. Näistä on kerrottu tarkemmin valtiovarainministeriön syksyn 2021 Taloudellisen katsauksen luvussa 2.3.

Kuvio 10. Paikallishallintosektorin nettoluotonannon ja velan suhde BKT:hen, %
Lähteet: Tilastokeskus, valtiovarainministeriö

Valtion toimenpiteet vaikuttavat kuntien tuloihin ja menoihin. Nettomääräisesti valtion toimenpiteiden vaikutus on kuntataloutta heikentävä vuonna 2022.

Kuntien valtionavut ovat noin 13,0 mrd. euroa, mikä on noin 1 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2021 varsinaisen talousarviossa. Alenema aiheutuu pääsääntöisesti siitä, ettei vuodelle 2022 ole budjetoitu vastaavia määräaikaista koronatukia kuin vuodelle 2021. Laskennalliset valtionosuudet ovat yhteensä 9,1 mrd. euroa eli noin 0,3 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan vuonna 2022 hieman alle 8 mrd. euroa. Valtionosuudet kasvavat vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna noin 285 milj. eurolla. Vertailussa edellisvuoteen tulee kuitenkin huomioida, että vuonna 2021 peruspalvelujen valtionosuuteen tehtiin koronavirustilanteesta johtuen 300 milj. euron kertaluonteinen lisäys, joka poistuu vuonna 2022. Vuoden 2022 indeksikorotus on noin 188 milj. euroa. Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutokset kasvattavat valtionosuutta noin 54 milj. euroa.

Valtionosuuden tasoa nostavat jo aiemmin päätetyt kuntien uudet ja laajenevat tehtävät kuten vanhuspalvelulain muutos 43,7 milj. euroa, asiakasmaksulain uudistus 28,0 milj. euroa, lastensuojelun jälkihuollon laajennus 12 milj. euroa, seulontaohjelman laajennus 10 milj. euroa ja lastensuojelun henkilöstömitoitus 4,8 milj. euroa. Yhteensä tehtäväm muutokset lisäävät valtionosuuksia vuonna 2022 noin 107 milj. eurolla.

Peruspalvelujen valtionosuudesta ehdotetaan siirrettävän 10 milj. euroa kuntien yhdistymisavustuksiin.

Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä on noin 2,7 mrd. euroa vuonna 2022.

Valtio on päätösperäisesti lisännyt kuntien menoja kaikkiaan noin 1,2 mrd. eurolla vuoden 2022 tasolla vaalikauden alusta laskien. Kuntien tuloja päätökset ovat lisänneet kaikkiaan noin 1,5 mrd. eurolla vuoden 2022 tasolla. Uusiin ja laajeneviin tehtäviin kunnat saavat täyden (100 %) valtionrahoituksen.

4.4 Yhteenveto Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmasta vuoden 2022 talousarvioesityksessä

Suomi toimitti 27.5.2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma (RRP) on kansallinen suunnitelma EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) rahoituksen hyödyntämiseksi. Komissio arvioi Suomen suunnitelmaa ja täytäntöönpanopäätös hyväksyttäneen EU-neuvostossa lokakuussa 2021.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma on osa Suomen kestävän kasvun ohjelmaa, jolla tuetaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää kasvua. Kestävän kasvun ohjelman kansallisesti linjatut yleiset tavoitteet ovat: kasvihuonekaasupäästöjen vähenemä, tuottavuuskasvu, työllisyysasteen nosto, hoitoon pääsyn nopeuttaminen ja tasa-arvon edistyminen.

Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää 4 niin sanottua pilaria:

- Pilari 1: Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa
- Pilari 2: Digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistetaan tuottavuutta ja tuodaan palvelut kaikkien saataville
- Pilari 3: Työllisyysasteen ja osaamistason nostaminen kestävän kasvun vauhdittamiseksi
- Pilari 4: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen.

Elpymis- ja palautumissuunnitelmaan liittyvät tulot sekä määrärahat eri hallinnonaloilla

Vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa huomioitiin ensimmäisiä elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisia investointeja. Vuoden 2022 talousarvioesityksessä ehdotetaan edelleen yhteensä 1,2 mrd. euron kohdennuksia (määrärahat ja valtuudet yhteensä) elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanemiseksi. Vuodelle 2022 kohdistuvia määrärahalisäyksiä olisi noin 634 milj. euroa. Maksatukset EU:sta Suomen valtiolle tulevat perustumaan kansallisen suunnitelman etenemiseen ja siinä esitettyjen välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseen.

Valtion budjetissa tuloihin luetaan EU:lta saatavat tulot. EU:lta arvioidaan kertyvän erilaisia sekalaisia tuloja noin 1,57 mrd. euroa. EU:lta saatavien tulojen kasvua selittää suurimmalta osin se, että niihin sisältyy EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavat maksut, jotka ovat arviolta 355 milj. euroa. Komissio arvioi kansalliset suunnitelmat ja ne hyväksytään EU-neuvostossa. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti. Elpymis- ja palautumisvälineeseen liittyvä tuloarvio perustuu komission ehdotukseen maksuoletuksista.

Ulkoministeriön pääluokassa elpymis- ja palautumissuunnitelmasta ehdotetaan rahoitettavan pitkäaikaisen viisumien tietojärjestelmäratkaisuja ja Virtual Finland -palvelualustaa yhteensä 6,1 milj. euroa.

Sisäministeriön pääluokassa poliisin määrärahoihin esitetään 1,3 milj. euroa EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseen liittyvään investointikokonaisuuteen. Lisäksi Maahanmuuttoviraston määrärahoihin esitetään 7,8 milj. euroa EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista osaajien maahanmuuton tukemista koskevan digitaalisen infrastruktuurin kehittämiseen.

Valtiovarainministeriön pääluokassa elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta ehdotetaan kohdistettavan 1,5 milj. euroa lupaviranomaismenoihin vähähiilisen vedyn ja hiili-dioksidin talteenottoon osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa. Myös tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseksi kohdennetaan elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan sisältyy elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitusta yhteensä noin 100 milj. euroa, josta 40,5 milj. euroa on Suomen Akatemia valtuutta. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksesta ehdotetaan kohdistettavan 29,9 milj. euroa jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän ja siihen liittyvän digitalisaatio-ohjelman kehittämiseen, 15 milj. euroa korkeakoulujen uusiin aloituspaikkoihin sekä 14 milj. euroa kulttuurin ja luovien alojen tuotanto- ja toimintamallien kehittämiseen.

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa luonnonvaratalouden määrärahoihin kohdentuu elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta kahteen eri hankkeeseen yhteensä 9 milj. euroa: maankäyttösektorin toimenpiteissä kehitetään ilmastokestäviä ja luonnon monimuotoisuutta turvaavia metsänhoidon ja -käsittelyn menetelmiä ja vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelma tukee kestävä kehityksen tavoitteita edistäviä vesialan kasvu- ja vientikokonaisuuksia. Lisäksi ehdotetaan rahoitettavan 1 milj. eurolla huoneistotietojärjestelmän toisen vaiheen kehittämishanketta, jossa laajennetaan huoneistotietojärjestelmän tietosisältöä. Hankkeella toteutetaan samalla EU:n Suomelle antamia maakohtaisia suosituksia positiivisen luottotietorekisterin rakentamisesta.

Liikenne- ja viestintäministeriön pääluokassa elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta ehdotetaan kohdistettavan digiratahankkeen kehitys- ja verifiointivaiheeseen 4 milj. euroa. Hankkeelle osoitetaan myös kansallista rahoitusta. Lisäksi ehdotetaan rahoitettavan viestintäverkkojen laadun ja saatavuuden parantamista 15 milj. eurolla, sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemin kehittäminen -hanketta 1,5 milj. eurolla ja hankinta- ja konversio-tukea 2,5 milj. eurolla sekä kyberturvallisuuden tutkimusinvestointiin ja harjoitustoimintaan ehdotetaan 3 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle kohdentuu elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoon liittyen yhteensä 315 milj. euroa määrärahoja ja 692 milj. euroa valtuutta. Energiatuen valtuutta lisätään 453 milj. euroa elpymis- ja palautumissuunnitelman

rahoituksella kohdistuen energia-infrastruktuuri, uuden energiateknologian, vähähiilisen vedyn sekä teollisuuden sähköistämiseen liittyviin investointeihin. Rahoitusta kohdennetaan 83 milj. euroa Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanoon, 3,25 milj. euroa Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen sekä 10 milj. euroa osatyökykyisten työllistymistä edistävän osakeyhtiön pääomittamiseen. Tutkimus-, kehittämis-, ja innovaatiotoiminnan tukemisen valtuutta korotetaan 234 milj. eurolla. Myös luoville aloille sekä matkailualalle ehdotetaan rahoitusta elpymis- ja palautumissuunnitelman tuloista.

Sosiaali- ja terveystieteiden pääluokassa elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta ehdotetaan kohdennettavan 125 milj. euroa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purkuun sekä hoitoon pääsyn nopeuttamiseen. Lisäksi työkyvyn tuen palveluihin sekä mielenterveyttä ja työkykyä vahvistaviin toimiin kohdennetaan elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta 9 milj. euroa.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla elpymis- ja palautumissuunnitelmasta ehdotetaan rahoitettavan peltojen kipsikäsittelyä ja ravinteiden kierrätys Hanketta yhteensä 13 milj. eurolla. Lisäksi ehdotetaan rahoitettavan avustuksia asunto-osakeyhtiöille ja työpaikka-kiinteistöille sähköautojen latausinfrastruktuurin laajentamiseksi yhteensä 10 milj. eurolla. Öljystä luopumisen avustusta pientaloille ja kunnille jatketaan, ja tarkoitukseen ehdotetaan yhteensä 33,9 milj. euron määrärahaa. Vähähiilisen rakentamisen ohjelmaa edistettävään ehdotuksen mukaan 3 milj. eurolla vuonna 2022.

5 Lapsibudjetoinnin pilotointi

Pääministeri Marinin hallitusohjelman kirjauksen mukaan hallitus sitoutuu arvioimaan päätösten lapsivaikutuksia, edistämään lapsibudjetointia, lasten hyvinvoinnin tietopohjan vahvistamista sekä lasten ja nuorten osallisuutta¹.

Työryhmä pohti lapsibudjetoinnin kehittämismahdollisuuksia

Valtioneuvoston kanslia asetti lapsibudjetointia koskevan työryhmän ajalle 28.12.2020–31.5.2021. Työryhmä valmisteli toimeksiantonsa mukaisesti esityksen siitä, miten lapsistrategian lapsibudjetointia koskeva osio otetaan käyttöön valtion talousarvioesityksissä. Työryhmä järjesti toimikautensa aikana yhteensä neljä kuulemistilaisuutta, joissa se kuuli sidosryhmiä, kuten valtionalouden tarkastusvirastoa, lapsiasiavaltuutettua, eduskunnan tarkastusvaliokuntaa, valtiovarainvaliokuntaa ja tulevaisuusvaliokuntaa sekä Suomen Kuntaliittoa ja kansalaisjärjestöjä.

Työryhmä teki kaikkiaan neljä lapsibudjetoinnin edistämiseen ja kehittämiseen liittyvää ehdotusta, joista yksi koski lapsibudjetointia koskevan pilotin toteuttamista valtion vuoden 2022 talousarvioesityksessä². Lapsibudjetointia kehittänyt työryhmä teki lapsiin kohdistuvien määrärahojen tunnistamista, luokittelua ja esittämistä varten erilaisia rajauksia ja linjauksia, jotta lapsibudjetoinnin pilotointi sekä sen tuleva vakiinnuttaminen voidaan toteuttaa tavalla, joka takaa mahdollisimman hyvän vertailtavuuden, toistettavuuden ja on myös sen edellyttämien resurssien näkökulmasta järkevä.

Työryhmä linjasi, että analyysissä huomioidaan lapsiin suoraan kohdistuvat menot (etuuudet ja palvelut) sekä menot (esimerkiksi avustukset) joilla rahoitettavan toiminnan kohdeyryhmänä ovat lapset. Tämä tarkoittaa, että lapsibudjetoinnin menoja koskevassa tarkastelussa otetaan huomioon välittömästi alle 18-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvat ja heille osoitettavat (lakisääteiset ja harkinnanvaraiset) menot sekä menot, jotka selkeästi kohdistuvat perheisiin, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Tiettyjen palveluiden, kuten toisen

¹ Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisu 2019:31. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y

² Lapsibudjetoinnin pilotointi ja vakiinnuttaminen – Työryhmän mietintö lapsibudjetoinnin kehittämismahdollisuuksista valtion talousarviossa sekä kunnissa ja hyvinvointialueilla. Valtiovarainministeriön julkaisu 2021:29. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-688-6>

asteen koulutuksen osalta on huomioitu lapsi-ikäluokan osuus palveluiden kohderyhmästä.

Työryhmän linjausten mukaisesti tarkastelussa ei huomioida valtion keskushallinnon hallinnollisia menoja eli ministeriöiden, niiden alaisten laitosten tai virastojen toimintamäärärahoja. Lisäksi tarkastelussa keskitytään valtion menoihin, ei kaikkiin julkisen talouden menoihin. Työryhmän tekemä ehdotus ei huomioi sellaisia kehittämishankkeiden kustannuksia, joista lapsi-ikäryhmät voitaisiin laskennallisesti erottaa, mutta joissa erottelun perusteella laskettu euromääräinen tarkastelu ei olisi suoraan lapsi-ikäryhmiin kohdistuva vaan puhtaasti laskennallinen arvio. Ehdotus ei myöskään sisällä kuntien maksutuloloja koskevaa tarkastelua. Tiettyjen etuusmenojen (kuten asumistuki) osalta ehdotus sisältää lapsiperheiden osuuden, koska vain lapsi-ikäryhmien erottelu asumistuessa ei ole mahdollista.

Työryhmän tekemien rajoitusten tavoitteena on ollut kohdistaa tarkastelu nimenomaisesti lapsiin ja lapsiperheisiin. Työryhmän arvion mukaan tarkastelu on tällöin tarkoituksenmukaisempi ja ratkaisuihin voidaan osaltaan varmistaa lapsibudjetoinnin asianmukainen tulkinta ja vertailukelpoisuus, koska erilaisia täysin laskennallisia eriä ei tarkastelussa huomioida. Tarkastelua ei siten laajenneta koskemaan erilaisia lapsi-ikäryhmään epäsuorasti tai välillisesti kohdistuvia menoja, koska tällaiset menoarviot eivät tosiasiallisesti kuvaakaan lapsiin kohdistuvia menopäätöksiä tai -muutoksia, eikä laskennallisesta tarkastelusta voi tehdä lapsi-ikäluokan määrärahasuhteeseen liittyviä johtopäätöksiä. Nyt valittu tarkastelutapa mahdollistaa paremmin lapsi-ikäryhmään kohdistuvien palvelujen ja etuuksien ajallisen vertailun ja on myös työn edellyttämän resurssitarpeen kannalta järkevä.

Talousarvioesityksen tarkastelu lapsi-ikäryhmän perusteella

Valtion vuoden 2022 talousarvioesityksen lapsibudjetointia koskeva pilotointi perustuu edellä mainittuun työryhmän ehdotukseen ja rajauksiin sekä linjauksiin. Työryhmän ehdotuksen mukaisesti esityksen yleisperusteluihin sisällytetään lapsibudjetointia koskeva yhteenvetotarkastelu, joka sisältää eri hallinnonalojen lapsi-ikäluokkaan kohdistuvia määrärahoja kuvaavan osuuden lisäksi verotusta koskevan tarkastelun. Pilotin tarkastelutaso ja tarkasteltavien määrärahojen kriteerit on määritelty siten, että sisällöt ovat yhdenmukaisia pääluokkien kesken ja vertailukelpoisuus eri vuosien välillä on mahdollista. Määrittelyssä on myös huomioitu, että pilotin pohjalta tarkastelua voidaan tarvittaessa jatkokehittää, ja perusratkaisun hienosäätäminen on mahdollista toteuttaa niin, ettei eri vuosien vertailtavuus kärsi.

Valtion vuoden 2022 talousarvioesityksen suoraan lapsi-ikäluokan tai perheiden palveluihin kohdistuvat määrärahat ovat lähes kokonaisuudessaan kasvatuksen ja opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden määrärahoja. Talousarvioesityksen määrärahoista myös peruspalvelujen valtionosuuksista osa kohdistuu suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin ja siten pilotissa kuvataan myös kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien alle 18-vuotiaisiin lapsiin

kohdistuva laskennallinen osuus, joka sisältyy valtiovarainministeriön pääluokkaan. Myös osa kulttuurin ja taiteen, etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan sekä nuorisotyön ja liikunnan ja urheilun järjestötoiminnan rahoituksesta kohdistuu lapsi-ikäluokkaan. Pakolais-ten vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä kunnille maksettavat korvaukset sisältävät lasten kotoutumisen edistämiseen liittyviä kustannuksia. Etuuksien rahoitus on ensisijaisesti sosiaaliturvaan liittyviä tulonsiirtoa.

Vuoden 2022 talousarvioesityksestä suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin kohdistuvia määrärahoja on eri pääluokkien lakisääteiset ja harkinnanvaraiset toimet huomioiden yhteensä noin 7 mrd. euroa. Näistä hieman alle 2,7 mrd. euroa on laskennallisesti arvioitu olevan lapsi-ikäryhmään kohdistuvaa peruspalvelujen valtionosuutta. Kaikkineen kuntien peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2022 noin 8,0 mrd. euroa. Vuonna 2022 alle 18-vuotiaiden ikäryhmien osuus laskennallisista valtionosuuksista on siis noin 33,3 prosenttia.

Ikäluokkakohtaisen määrärahatason ja sen muutosten lisäksi lapsi-ikäluokkaan kohdistuu painopistealueita, joihin on kohdennettu erillisrahoitusta. Niistä keskeisin on yhdenvertaisten mahdollisuuksien vahvistamiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien tukemiseen kohdennettu rahoitus. Vaikka lapsi-ikäluokkaan kohdistuvien määrärahojen keskeisenä tavoitteena on ylipäättään edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia, talousarvioesitykseen sisältyy erityisesti hallitusohjelman mukaisia hankekokonaisuuksia sekä määrärahaavaikutteisia lakisääteisiä uudistuksia yhdenvertaisia mahdollisuuksia tukevan tavoitteen edistämiseksi. Vuoden 2022 talousarvioesityksessä mainittujen toimien erillisrahoituksen määrä on noin 378 milj. euroa. Tämä rahoitus sisältyy edellä kuvattuun määrärahatarkasteluun (noin 7 mrd. euroa).

Suomen verojärjestelmässä lapsia ja lapsiperheitä tukevia elementtejä ovat lähinnä lapsiperheille kohdistuvat verotuet. Verojärjestelmässä ei ole havaittu erityisesti lapsia tai lapsiperheitä syrjiviä rakenteita. Verohallinnon henkilöasiakkaiden tuloverotilaston mukaan vuonna 2019 alaikäiset maksoivat tuloveroja noin 16,4 milj. euroa, mikä oli alle 0,1 prosenttia kaikista henkilöasiakkaiden maksamista tuloveroista. Alaikäisten maksamista tuloveroista noin 60 prosenttia oli pääomatuloveroa. Alaikäisenä lapsena pidetään tuloverolaissa lasta, joka ennen verovuoden alkua ei ole täyttänyt 17 vuotta. Valtiovarainministeriön arvion mukaan lapsiperheet maksoivat vuonna 2019 noin 34,4 prosenttia tuloveroista. Vuoden 2022 talousarvioesityksessä ei esitetä suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin kohdistettuja veromuutoksia. Talousarvioesityksen veromuutoksiin sisältyy muun muassa esitys kotitalousvähennyksen korottamisesta kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta, mikä tukee myös lapsiperheitä.

6 Yhteenveto

Tässä julkaisussa on tarkasteltu valtion talousarvioesitystä vuodelle 2022.

Pääministeri Marinin hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Tällä tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä talouskasvusta, korkeasta työllisyydestä ja kestävästä julkisesta taloudesta. Koronaviruksen aiheuttama kriisi loi tarpeen täsmentää hallitusohjelman julkista taloutta ja työllisyyskehitystä koskevia tavoitteita. Hallitus asetti puoliväliriihessä keväällä 2021 taloudellisen kestävyuden tiekartassaan tavoitteeksi taittaa julkisen talouden velkasuhteen kasvu 2020-luvun puolivälissä ja nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä sekä kasvattaa työllisten määrää hallituksen työllisyystoimenpitein 80 000 henkilöllä vuosikymmenen loppuun mennessä.

Koronavirustautitilanteen heikentymisen ei oleteta rajoittavan talouden toipumista, vaikka yhteiskunnan avaaminen tapahtuisi hitaammin kuin aikaisemmin on arvioitu. Taantumien jälkeinen ripeä talouskasvu kohentaa julkista taloutta vuonna 2021, mutta julkisen talouden alijäämä pysyy suurena. Talouskasvu ja koronavirustilanteen vuoksi päätettyjen tukitoimien voimakas vähentyminen vahvistavat julkista taloutta vielä vuonna 2022. Julkinen talous jää kuitenkin ripeän suhdannepyrähdysten jälkeen yhä alijäämäiseksi. Siten julkisessa taloudessa vallitsee edelleen rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Talouden toipuminen koronaviruspandemiasta on ollut nopeaa kuluvan vuoden keväästä alkaen ja sen seurauksena BKT:n kasvu kiihtyy 3,3 prosenttiin vuonna 2021. Talouden elpyminen jatkuu syksyllä niilläkin toimialoilla, joita rajoitukset vielä tällä hetkellä koskevat. Talouskasvu jatkuu vahvana loppuvuonna sekä vuoden 2022 alkupuolella, minkä seurauksena BKT:n arvioidaan vielä kasvavan 2,9 % vuonna 2022.

Työllisyyden kasvu on vuoden 2021 ensimmäisellä puoliskolla nopeutunut merkittävästi. Talouskasvu pitää yllä työvoiman kysyntää, jota riittää täyttämään lyhyellä aikavälillä korkealla oleva työttömyys ja hallituksen toimet työn tarjonnan lisäämiseksi. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää varsinkin palvelutoimialoilla. Työllisyysasteen ennustetaan nousevan 73,6 prosenttiin vuonna 2022.

Hallitus tekee hallituskauden aikana taloutta vahvistavia työllisyystoimia, joiden tavoitteena on saavuttaa 80 000 lisätyöllisen työllisyysvaikutukset. Päätöksiä työllisyystoimista on tehty vuoden 2021 aikana, minkä lisäksi hallitus on sitoutunut tekemään

hallituskauden loppuun mennessä lisäksi päätökset työllisyystoimista, jotka vahvistavat julkista taloutta 110 milj. eurolla. Edellä mainitusta kokonaisuudesta päätetään 15.2.2022 mennessä.

Vuoden 2022 talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 64,8 mrd. euroon. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoitaan noin 6,9 mrd. euroa ja valtionvelan odotetaan nousevan noin 146 mrd. euroon. Menotaso laskee vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 0,5 mrd. eurolla erityisesti koronavirustilanteeseen liittyvien menojen laskun myötä. Vastaavasti menotaso nostavat laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen muutuskustannukset, maksut Euroopan unionille sekä hyvinvointialueiden rahoituksen ajoitusmuutos. Vuoden 2022 talousarvioesitys tullaan päivittämään myös www.tutkibudjettia.fi -sivustolle, jossa budjettia voi tarkastella visuaalisesti eri näkökulmista.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-697-8 (pdf)

Syyskuu 2021